

บทที่ ๔

การวิเคราะห์การใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน

พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑

การใช้ภาษาเป็นกลวิธีที่สำคัญประการหนึ่งในการสร้างสรรค์งานเขียนให้มีคุณค่า และเป็นการสื่อสารความรู้ ความคิด ประสบการณ์ และเจตคติของผู้เขียนไปสู่ผู้อ่าน งานเขียนที่ประสบความสำเร็จและเป็นที่ยอมรับในกลุ่มนักอ่าน ส่วนใหญ่มักมีลักษณะการใช้ภาษาที่ประณีต ไพเราะ และมีลักษณะเด่นเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานเขียนประเภทสารคดีที่มีวัตถุประสงค์หลักคือมุ่งให้ความรู้และข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ การที่จะทำให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลินใจได้นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับศิลปะการใช้ภาษาที่ช่วยสร้างสีสัน และชีวิตชีวาให้งานเขียน

การศึกษวิเคราะห์สารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑ พบว่ามีลักษณะการใช้ภาษาที่เรียบง่าย และสื่อความได้ชัดเจน มีความประณีต ในการเลือกสรรถ้อยคำ ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้จากการใช้ภาษาของผู้เขียนแต่ละคน ในการวิเคราะห์การใช้ภาษาได้แบ่งเป็น ๔ ประเด็น คือ ระดับภาษา การใช้โวหาร การเรียกชื่อเมือง และการใช้คำทับศัพท์ โดยมีหัวข้อต่อไปนี้

๔.๑ ระดับภาษา

๔.๑.๑ ภาษาระดับทางการ

๔.๑.๒ ภาษาระดับกึ่งทางการ

๔.๑.๓ ภาษาระดับปากหรือภาษาสนทนา

๔.๒ การใช้โวหาร

๔.๒.๑ บรรยายโวหาร

๔.๒.๒ พรรณนาโวหาร

๔.๒.๓ อธิบายโวหาร

๔.๒.๔ อุปมาโวหาร

๔.๓ การเรียกชื่อเมือง

๔.๔ การใช้คำทับศัพท์

๔.๑ ระดับภาษา

สิ่งสำคัญประการหนึ่งในการสื่อสารที่ผู้ใช้ภาษาต้องคำนึงถึงคือระดับภาษา การใช้ระดับภาษาให้ถูกต้องเหมาะสมจะช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพตามที่ผู้ใช้ภาษาต้องการ การใช้ระดับภาษาในสารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีการใช้ภาษา ๓ ระดับ คือ ภาษาระดับทางการ ภาษาระดับกึ่งทางการ และภาษาระดับปากหรือภาษาสนทนา

๔.๑.๑ ภาษาระดับทางการ

สารคดีท่องเที่ยวมีลักษณะที่เล่าเรื่องและเหตุการณ์ต่าง ๆ ในการเดินทางท่องเที่ยว ที่ให้ความเพลิดเพลิน การใช้ภาษาทางการผู้เขียนใช้เมื่อก้าวถึงประวัติความเป็นมา และลักษณะของสถานที่สำคัญ ๆ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สารคดีเรื่อง ย่านแดนมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงที่ตั้ง รูปลักษณะ และความสำคัญของหอไข่มุก ดังความว่า

หอไข่มุก (Oriental Pearl) หรือหอทีวี (TV Town) ซึ่งตั้งอยู่บนแหลมลูเจียจู่ ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำสวางผู้เจียง หอคอยแห่งนี้นอกจากเป็นสัญลักษณ์ใหม่ของเมืองเซี่ยงไฮ้ ยังเป็นสัญลักษณ์ของประเทศจีนในยุคใหม่อีกด้วย หอไข่มุกมีความสูง ๔๖๘ เมตร เป็นหอส่งสัญญาณโทรทัศน์ที่สูงที่สุดในทวีปเอเชียและเป็นอันดับสามของโลก

(ย่านแดนมังกร ภาคพิสดาร. ๒๕๔๘ : ๑๕๑-๑๕๒)

จากตัวอย่างเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้ภาษาระดับทางการ เมื่อก้าวถึงสถานที่สำคัญในยุคใหม่ โดยใช้และเรียบเรียงประโยคอย่างชัดเจน และใช้คำศัพท์วิชาการ เช่น สัญลักษณ์ ทวีปเอเชีย

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกังต้ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงที่ตั้ง การเดินทางไป “วัดหมิงเจียงซื่อ” และการตกแต่งภายในสวนเปากงหยวน โดยใช้ภาษาระดับทางการ ดังความว่า

วัดหมิงเจียงซื่อตั้งอยู่บนถนนคนเดินหวยเหอหลู่ ฝั่งตรงข้ามกับสวนสาธารณะเซียวเหยาจิน นอกจากกำแพงหน้าวัดที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นป้อมเกาทัณฑ์ของโจโจแล้ว ภายในวัดยังมีบ่อน้ำเก่าที่ทหารโจโจเคยใช้ดื่มกิน...

ภายในสวนเปากงหยวนมีทั้งสุสานเปาบุ๋นจิ้น ศาลบูชา และเจดีย์ชิงฟงเก้อ ที่สร้างขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติเปาบุ๋นจิ้นในวาระครบรอบ ๑,๐๐๐ ปี สวนนี้เป็นส่วนหนึ่งของคูเมืองเหอเฟย สามารถไปด้วยรถเมล์สาย ๑ และ ๑๑ โดยขึ้นหน้าสถานีรถไฟไปลงป้ายเปากงหยวนบนถนนฮู่เหอหลู่

(ลอยไปในกังต้ง. ๒๕๕๑ : ๗๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้ภาษาระดับทางการกับเนื้อหาที่เป็นประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง จึงใช้คำศัพท์ที่เป็นภาษาระดับทางการเพื่อถ่ายทอดข้อมูล ให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น และใช้คำศัพท์ทางการ เช่น สนวนสาธารณะ ป้อมเกาทัณฑ์ คัมภีร์ สุสาน เชิดชูเกียรติ ฯลฯ จะเห็นว่าการใช้ภาษาระดับทางการยังช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจข้อเท็จจริง ทางประวัติศาสตร์ได้ง่ายและชัดเจนยิ่งขึ้น

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมฉันทน์ ได้กล่าวถึงการเลี้ยวสุนัข ในมณฑลกวางตุ้ง ดังความว่า

อีกแผ่นหนึ่งเป็นประกาศเกี่ยวกับการเลี้ยวสุนัข ออกโดยกรมตำรวจ ของมณฑลกวางตุ้งเช่นกัน อ้างถึงมติของคณะกรรมการกลางประจำ มณฑลกวางตุ้ง ประชุมเมื่อเดือนมิถุนายน ๑๙๙๖ มีรายละเอียดให้ผู้ที่ต้องการ เลี้ยวสุนัขต้องปฏิบัติรวม ๓๖ ข้อ เช่น ต้องขออนุญาตเลี้ยวสุนัขและขึ้นทะเบียน สุนัขกับกรมตำรวจของมณฑลกวางตุ้ง ต้องใช้บัตรประชาชนหรือหนังสือเดินทาง ในการยื่นขอใบอนุญาต ผู้ขออนุญาตต้องมีบ้านพักอาศัยเป็นบ้านเดี่ยว (ไม่ใช่อาคารรวม เช่น อพาร์ทเมนต์ แฟลต หรือ คอนโด ฯลฯ) หนึ่งบ้านเลี้ยวสุนัข ได้หนึ่งตัว สุนัขที่เลี้ยงต้องเป็นสุนัขพันธุ์สวยงามตัวเล็ก ๆ ความยาวต้องไม่เกิน ๖๐ เซนติเมตร สูงไม่เกิน ๔๐ เซนติเมตร ใบอนุญาตต้องติดรูปของสุนัข

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๗๗)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวได้ใช้ภาษาระดับทางการ เนื่องจากเล่าถึงประกาศ ของกรมตำรวจเป็นเรื่องเกี่ยวกับราชการ จึงต้องใช้ถ้อยคำภาษาราชการ เช่น มติ ประชุม ปฏิบัติ ขออนุญาต สุนัข ขึ้นทะเบียน คณะกรรมการ บัตรประชาชน เป็นต้น

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนกล่าวถึงสภาพการพัฒนา ของเมืองเซี่ยงไฮ้ ดังความว่า

เซี่ยงไฮ้เป็นเมืองที่ใหญ่ที่สุดของจีน มีพื้นที่ ๖,๒๐๐ ตารางกิโลเมตร มีประชากรถึง ๑๖ ล้านคน ได้รับการพัฒนาจนเป็นเมืองที่เจริญที่สุดของจีน มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงที่สุดของโลก ... มีบริษัทด้านการผลิต มากกว่า ๑๕,๐๐๐ บริษัท ธนาคารต่างประเทศมากกว่า ๕๐ ธนาคาร และสถาบันการเงินของต่างประเทศมากกว่า ๑๖๐ สถาบัน มีวิทยาลัยและ มหาวิทยาลัย ๔๐ แห่ง สถาบันวิจัย ๑,๖๐๐ แห่ง นักวิจัยและผู้เชี่ยวชาญประมาณ ๑ ล้าน ๔ แสนคนมีตึกชื่อ “จินเม่า” (๔๒๑ เมตร ๘๘ ชั้น) ซึ่งสูงเป็นอันดับ ๔ ของโลก นอกจากการเป็นศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศแล้ว เซี่ยงไฮ้

ยังเป็ยศูนย์กลางการคมนาการทางภาคตะวันออกเฉียงใต้

(ย่าแดนมังกร ภาคพิศดาร. ๒๕๔๘ : ๓๘-๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้ภาษาระดับทางการ เมื่อกล่าวถึงข้อมูลทางวิชาการ ซึ่งมีศัพท์วิชาการโดยเฉพาะ เช่น การพัฒนา นักวิจัย ผู้เชี่ยวชาญ ศูนย์กลางเศรษฐกิจของประเทศ ศูนย์กลางการคมนาการ การเติบโตทางเศรษฐกิจ ภาคตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น นอกจากนี้ มีการอ้างอิงสถิติ จึงใช้รูปแบบการนำเสนอที่มีลักษณะเป็นการเขียนรายงานวิชาการอีกด้วย

จากตัวอย่างการใช้ภาษาระดับทางการข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยว ใช้ภาษามาตรฐาน ซึ่งเป็นภาษาระดับทางการในเนื้อหาเมื่อกล่าวถึงเรื่องราวในประวัติศาสตร์ และเรื่องอื่น ๆ ที่เป็นข้อเท็จจริงที่บันทึกเป็นวิชาการ รวมถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับราชการ ผู้เขียนจึงเลือกใช้คำศัพท์วิชาการและเรียบเรียงเป็นประโยคที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้ข้อมูลเหล่านั้น น่าเชื่อถือและทำให้อ่านได้เข้าใจอย่างถูกต้องยิ่งขึ้น

๔.๑.๒ ภาษาระดับกึ่งทางการ

ภาษาระดับกึ่งทางการ มีลักษณะเป็นภาษาสุภาพ แต่มีรูปแบบประโยคง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ใช้ถ้อยคำที่เป็นระดับคำสามัญ อาจจะมีภาษาระดับสนทนาแทรกเข้ามาด้วย ภาษาระดับกึ่งทางการ จะทำให้อ่านรู้สึกเหมือนกำลังฟังผู้เขียนเล่าเรื่องหรือเสนอความคิดเห็นด้วยน้ำเสียงที่ไม่เคร่งเครียดเหมือนกับการใช้ภาษาระดับทางการ ดังนี้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่าแดนมังกร ภาคพิศดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงสภาพของถนนหนานจิงซึ่งเป็นถนนคนเดิน ดังความว่า

จำนวนร้านมากมายเรียงรายกัน ไปอย่างยาวเหยียด เนรมิตหนานจิง ให้เป็นสวรรค์ของนักชื้อจากทั่วโลก มีนักท่องเที่ยวมาเดินจับจ่ายใช้สอยถึงวันละประมาณ ๑ ล้านคน อาทิษฐ์บอกว่าวันเสาร์จะมีคนมาเดินกันมากเป็นพิเศษ จึงมีคำพูดว่า “มาเซียงไฮ้ มาดูหัวคน” แต่ผมว่า “มาดูก้นคน” น่าจะถูกต้องกว่า เพราะก้นเห็นง่ายกว่าหัว เผลอญพวกเขาไปเดินยึดในวันเสาร์ จึงได้เห็นจริง ในสิ่งที่ อาทิษฐ์บอก ถนนหนานจิงคลาค่ำไปด้วยผู้คนซึ่งเดินสวนกัน ไปสวนกันมา ยาวเหยียดตลอดถนน

(ย่าแดนมังกร ภาคพิศดาร. ๒๕๔๘ : ๒๑๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ โดยใช้ถ้อยคำสามัญที่ใช้ในการสนทนาในชีวิตประจำวัน เช่น นักชื้อ จับจ่ายใช้สอย หัว ก้น ยาวเหยียด เป็นต้น และผสมผสานกับการใช้คำศัพท์ เช่น เนรมิต คลาค่ำ เป็นต้น ทำให้ลดความเคร่งเครียด เป็นความสนุกสนานเพลิดเพลินมากยิ่งขึ้น

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกังต้ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงสวนหญ่าป่า ดังความว่า

บ่ายคล้อย ผมหย่อนก้นลงบนม้าหินตัวหนึ่งที่วางตรงสวนหลังบ้าน
ของตระกูลโจว ความสุขในวัยเด็กของหลูซันคือการได้มาวิ่งเล่นกับเพื่อนภายใน
วิมานแห่งนี้ สวนหลังบ้านที่ปกคลุมด้วยหญ่ารกแปลงนี้มีพื้นที่ไม่ถึงครึ่ง
สนามฟุตบอล แต่สำหรับหลูซันในเวลานั้น เขากล่าวว่ามันคล้ายสวนสวรรค์
ที่มีอาณาบริเวณกว้างใหญ่เหลือประมาณ สมาชิกในบ้านเรียกสวนนี้ว่า
“ไปเล่าหยวน” หรือสวนหญ่าป่า

(ลอยไปในกังต้ง. ๒๕๕๑ : ๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้ภาษาระดับกึ่งทางการเล่าถึงประวัติของหลูซัน
ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญของจีน โดยใช้ภาษาที่สนุกสนาน เช่น หย่อนก้น หลังบ้าน หญ่ารก กว้างใหญ่
เหลือประมาณ ผสมผสานกับภาษาระดับทางการ เช่น วิมาน สวรรค์ อาณาบริเวณ สมาชิก เป็นต้น
เป็นการใช้ภาษาที่ลดความเป็นทางการและมีความสนุกสนาน ชวนให้ติดตามอ่านต่อไป

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมฉันท ได้กล่าวถึงภูมิประเทศ
และลักษณะพื้นที่ของมณฑลกวางตุ้ง ดังความว่า

กวางตุ้งก็เป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ แต่สายน้ำหลักคือมีแม่น้ำจูเจียง
(Pearl River) รอบชายฝั่งอันยาวเหยียดของกวางตุ้งเต็มไปด้วยเกาะแก่งน้อยใหญ่
หลายร้อยเกาะ (มากกว่า ๖๐๐ เกาะ) ที่รู้จักกันดีคือเกาะไหหลำและฮ่องกง
ส่วนพื้นที่ที่เป็นแผ่นดินก็มีลักษณะเว้าแหว่ง ลึกเข้าไปในแผ่นดิน
เป็นรูปสามเหลี่ยม กินพื้นที่ครอบคลุมไปถึงเมืองกวางโจวและอาณาบริเวณ
เมืองต่าง ๆ โดยรอบพื้นที่อันอุดมสมบูรณ์นี้มีชื่อเรียกโดยเฉพาะอีกชื่อหนึ่งว่า
“ดินแดนสามเหลี่ยมแม่น้ำจูเจียง” หรือ “จูเจียงซานเจียวโจว” (Pearl River Delta)

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๒๔)

จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้ภาษาระดับกึ่งทางการเมื่อกล่าวถึงเรื่องข้อเท็จจริงที่เป็นความรู้
แต่ผู้เขียนต้องการเปลี่ยนภาษาวิชาการให้เป็นภาษาที่เสมือนกำลังเล่าเรื่องให้ผู้อ่านฟัง เช่น
ที่รู้จักกันดี ราบลุ่มแม่น้ำ บริเวณ อุดมสมบูรณ์ เป็นต้น และยังใช้ภาษาสามัญผสมผสานในข้อความ
เช่น ยาวเหยียด เต็มไปด้วย เกาะแก่ง น้อยใหญ่ หลายร้อย เว้าแหว่ง กินพื้นที่

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกังต้ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงการเดินทางจากเมืองเหอเฟย
ไปเมืองนานกิง และอาหารการกิน ดังความว่า

นานกิงอยู่ห่างเหอเฟยไปทางตะวันออกราว ๒๐ กิโลเมตร รถไฟสองชั้น
ขบวน T๗๗๔ ที่ตารางเวลาบอกไว้ว่าใช้เวลาวิ่ง ๔ ชั่วโมง จึงจะเข้าจอด
สถานีนานกิงตอนบ่ายโมง พอเลยเที่ยงผมก็นั่งห้องที่วอยู่บนรถไฟ

ได้กินแค่ข้าวต้มน้ำใสด้วยเดียวจากโรงแรมรถไฟของเหอเฟยเป็นอาหารเช้า ซึ่งบวกรวมกับค่าห้องพักแล้ว นอกจากข้าวต้ม เขายังมีชาลาเป่าไส้หมูกับกวยช่ายทอดกรอบแถมให้ แต่ผมปล่อยให้วางไว้เฉย ๆ เพราะมันเลี่ยน ไม่เหมาะกับท้องไส้ ยามเช้าเอาเสียเลย

(ลอยไปในกึ่งตั้ง. ๒๕๕๑ : ๗๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ โดยใช้คำที่ใช้พูดกันทั่วไป เช่น บ่ายโมง บวก แกรม เฉย ๆ เลี่ยน เป็นต้น ผสมผสานกับภาษามาตรฐาน เช่น กิโลเมตร ตารางเวลา ชั่วโมง เป็นต้น การใช้คำศัพท์เช่นนี้จะลดความเป็นทางการเมื่อต้องเขียนความรู้หรือข้อเท็จจริงเชิงวิชาการ

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ถนนหมื่นลี่ ผู้เขียนเรวัต อริยกุลชัย ได้กล่าวถึงความรู้ด้านประวัติศาสตร์ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ และวัฒนธรรมของชนกลุ่มน้อย “เหมียว” ในเมืองเฟงหวง ดังความว่า

จากหลักฐานทางโบราณคดี เฟงหวงเคยถูกใช้เป็นค่ายทหาร ก่อร่างสร้างเมืองมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์หมิง กลุ่มชาติพันธุ์ที่เรียกตนเองว่า “เหมียว (Miao)” เป็นชนพื้นเมืองดั้งเดิม จากการล่องลำน้ำที่ของพวกทหารฮั่นทำให้พวกเหมียวไม่พอใจและก่อความไม่สงบขึ้น ร้อนไปถึงทางการต้องส่งทหารเข้าปราบปรามพวกเหมียวและขับไล่ออกไปจากพื้นที่แถบนี้ หลังจากนั้นผู้คนส่วนใหญ่ในเมืองจินเป็นแต่่นายทหารที่มาประจำการอยู่ ต่อมาเมื่อประเทศปลดปล่อยแผ่นดินเข้าสมัยราชวงศ์แมนจู พวกเหมียวก็ถือโอกาสอพยพกลับเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองนี้อีกครั้ง กระนั้น โครงสร้างอาคารไม้ที่ยืนเรียงแถวอยู่ริมแม่น้ำจะสร้างค้ำอยู่บนเสาไม้ ซึ่งถือเป็นรูปแบบดั้งเดิมของบ้านที่ชาวเหมียวใช้อยู่อาศัยกัน รูปลักษณะ ดังกล่าวจึงกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวซึ่งพบเห็นได้เฉพาะที่เมืองเฟงหวงเท่านั้น

(ถนนหมื่นลี่. ๒๕๕๑ : ๒๐)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนเรวัต อริยกุลชัย เล่าเรื่องประวัติศาสตร์ โดยใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ เพื่อให้เป็นเรื่องราวที่สนุกสนาน เรียบเรียงโดยใช้ภาษาสุภาพ และยังมีความไพเราะด้วยการเลือกใช้คำที่มีเสียงสัมผัส เช่น ก่อร่างสร้างเมือง ปลัดเปลี่ยนแผ่นดิน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ยิ้มจิน ผู้เขียนสุเมธ แสงนิมมวอล ได้กล่าวถึงประวัติของ “พระราชวังฤดูร้อน” หรือ “อีเหอ หยวน” ของกรุงปักกิ่งในสมัยราชวงศ์ชิง ดังความว่า

ในช่วงสงครามฝิ่นเมื่อกองทัพอังกฤษกับฝรั่งเศสบุกเข้ากรุงปักกิ่ง และทำลายสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ ลงเป็นจำนวนมากพระนางซูสีไทเฮาทรงบูรณะ

พระราชวังฤดูร้อนขึ้นใหม่ ในปี ค.ศ. ๑๘๘๖ แต่แล้วก็ถูกกองทัพของชาติตะวันตก ทำลายลงอีกครั้ง ในการตอบโต้พวกกบฏนักมวยเมื่อปี ค.ศ. ๑๘๐๐ แต่พระนาง ซูสีไทเฮาก็หาได้ทำอะไรไม่ ถูกทำลายได้ก็ซ่อมได้ ดังนั้นในปี ค.ศ. ๑๘๐๓ พระนาง ซูสีไทเฮา จึงโปรดให้บูรณะขึ้นอีกครั้ง

(ยืมจิน. ๒๕๕๑ : ๑๔๓)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าผู้เขียนสุเมธ แสงนิ่มนวล ได้ใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ โดยใช้คำสามัญแทนคำราชาศัพท์และใช้ศัพท์วิชาการผสมผสานกัน เช่น สงครามฝิ่น ทรงบูรณะ พวกกบฏนักมวยได้ทำอะไร โปรดให้บูรณะ เป็นต้น อีกทั้งยังมีรูปแบบการนำเสนอที่มีลักษณะ คล้ายการเขียนรายงานทางการและการพูดคุยกับผู้อ่านอีกด้วย

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เทียวจีน ผู้เขียนวราห์ วรเวช ได้กล่าวถึงประวัติพระนาง “บูเช็กเทียน” ในสมัยราชวงศ์ถัง ดังความว่า

มีตำนานเกี่ยวกับบูเช็กเทียน พระนางมีชื่อเดิมว่า หวูเจา เกิด ค.ศ. ๖๒๕ สมัยที่ฮ่องเต้ถังไท่จงจัดขุนนางไปคัดเลือกพระสนม บรรดาเด็กสาวหลายคนหนี เพราะไม่เต็มใจ แต่เข้าวังมาแล้ว นางไม่มีโอกาสได้เฝ้าฮ่องเต้ผู้มีสนมมากมายหลายร้อยคน ถึงวันหนึ่ง พระองค์ก็มาพบบูเช็กเทียนเดินเล่นอยู่ในอุทยาน ถามนางว่าเป็นใคร พอได้รับคำตอบก็สั่งให้พาเข้าเฝ้าในคืนนั้น บูเช็กเทียนฉลาด หลังจากขันทีพาเข้าเฝ้า นางเอาใจฮ่องเต้จนหลงใหลตั้งนางสูงกว่าบรรดาสนมทั้งปวง

(เทียวจีน. ๒๕๕๐ : ๕๗)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ เนื่องจากใช้คำธรรมดาแทนคำราชาศัพท์ เช่น พระนางมีชื่อเดิม เฝ้าฮ่องเต้ พระองค์ก็มาพบบูเช็กเทียน ให้พาเข้าเฝ้า นางเอาใจฮ่องเต้จนหลงใหลตั้งนางในตำแหน่งสูงกว่านางสนมคนอื่น ๆ

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง รองเท้าบนรอยทราย ผู้เขียนวริษฐ์ ลิ้มทองกุล ได้กล่าวถึงประวัติที่เกี่ยวกับขุนนาง “เว่ยเจิง” กับฮ่องเต้ถังไท่จงในสมัยราชวงศ์ถัง ดังความว่า

เมื่อเว่ยเจิงเสียชีวิตลงในปี ค.ศ. ๖๔๓ ฮ่องเต้ถังไท่จงเสียพระทัยอย่างมาก จนถึงกับรับสั่งว่า หากนำทองแดงมาส่องเป็นกระจก ก็จะสามารถจัดแจงเครื่องแต่งกายให้เป็นระเบียบได้ หากนำอิตมาส่องเป็นกระจก ก็จะรับรู้ได้ถึงความรุ่งเรืองและล่มสลายของยุคสมัย หากนำคนมาส่องเป็นกระจก ก็จะทราบถึงความสำเร็จและความผิดพลาด ข้ามักจะใช้กระจกสามบานนี้ เพื่อป้องกันความผิดพลาดของข้า วันนี้เมื่อเว่ยเจิงตายไป ข้าก็เหมือนขาดกระจกไปบานหนึ่ง

(รองเท้าบนรอยทราย. ๒๕๔๘ : ๔๔)

จากตัวอย่างจะเห็นได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยววิชวล ลิมทองกุล ได้ใช้ภาษาระดับทางการ ใช้คำหรือวลีที่เรียบเรียงไว้อย่างเหมาะสม เช่น เสียดพระทัย ความรุ่งเรือง ความสำเร็จ ความผิดพลาด ป้องกัน เป็นต้น นอกจากนี้ ผู้เขียนยังใช้ภาษาสามัญอีกด้วย เช่น ดาย จัดแจง ล่มสลาย ข้า เป็นต้น

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมฉันท ได้กล่าวถึงความเป็นอยู่ และการดำเนินชีวิตของ “เหล้ากั๋งปู้” (คนวัยชรา) ในเมืองกวางโจว ดังความว่า

ป้าจ้งพาเราไปคุยกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ชื่อคุณลี ได้ความรู้เพิ่มเติมมาว่า ศูนย์แห่งนี้มีสมาชิกเกือบ ๓,๐๐๐ คน เป็นหน่วยงานสังกัดนครกวางโจว ได้ลงไปยัง “เหล้ากั๋งปู้” ในระดับเขต และอำเภอ ภารกิจหลักของ “เหล้ากั๋งปู้” ทุกแห่งคือให้บริการแก่ผู้ปฏิบัติงานวัยชราเพื่อให้พวกเขาใช้ชีวิตหลังเกษียณอย่างมีคุณภาพ

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๕๘ : ๔๔)

ผู้เขียนวิภา อุดมฉันท ได้ใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ ใช้ภาษาระดับทางการผสมผสานกับ คำสามัญและภาษาระดับสนทนาเป็นจำนวนมาก เช่น ป้าจ้ง เรา ความรู้ ลงไป ใช้ชีวิต เกษียณ เป็นต้น การใช้คำลักษณะนี้ให้ความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง รองเท้าบนรอยทราย ผู้เขียนวิชวล ลิมทองกุล ได้กล่าวถึงสาเหตุ การเดินทางซึ่งถือเป็นการเจาะจงในการเดินทาง ดังความว่า

การเดินทางครั้งนี้คงมีอีกกล่าวได้ว่า เป็นการเดินไปตาม ‘เส้นทางสายไหม’ อันเลื่องลือ แต่น่าจะเป็นการเดินทางไปตาม ‘เส้นทางพอใจ’ มากกว่า เพราะด้วยระยะเวลา ๓-๔ สัปดาห์ หรือจนกว่าเงินจะเกลี้ยงกระเป๋านั้นผมคงมีปัญญาเพียงแค่ระหกระเหินพาตัวเอง (และท่านผู้อ่าน) ไปเดินตามรอยเส้นทางสายไหมเพียงบางส่วนที่อยู่ในดินแดนของประเทศจีนเท่านั้น โดยอาจมีบางจุดที่ละเลยออกไปนอกเส้นทาง

(รองเท้าบนรอยทราย. ๒๕๕๘ : ๖๗)

ผู้เขียนวิชวล ลิมทองกุล ได้ใช้ภาษาระดับกึ่งทางการเล่าเรื่องราวการเดินทางของตนเอง โดยใช้คำสามัญและคำสุภาพปะปนกัน เช่น มีอีกกล่าวได้ว่า การเดินทาง สัปดาห์ จะเกลี้ยงกระเป๋ามีปัญญา ระหกระเหิน ละเลย เป็นต้น การใช้คำลักษณะนี้ช่วยสื่อถึงความรู้สึกของผู้เขียนในขณะนั้นได้อย่างชัดเจน

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวได้ใช้ภาษาระดับกึ่งทางการ ในการบรรยายและเล่าเรื่องราวเหตุการณ์โดยทั่วไป เรื่องราวในประวัติศาสตร์ สำหรับประวัติบุคคล รวมทั้งความรู้สึกของผู้เขียน จึงใช้ถ้อยคำง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน ช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกผ่อนคลาย และรู้สึก

สนุกสนานเพลิดเพลินไปกับการท่องเที่ยวแต่ละเรื่อง

๔.๑.๓ ภาษาระดับปากหรือภาษาสนทนา

ภาษาระดับปากหรือภาษาสนทนาใช้ในชีวิตประจำวัน ระหว่างผู้พูดและผู้ฟังที่รู้จักคุ้นเคยกัน นอกจากนี้ยังใช้ในการเจรจาทั่วไปโดยใช้คำต่ำ คำตัด คำสแลง คำย่อ ปะปนกับภาษาระดับอื่น ๆ ดังนี้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงความแตกต่างของคำทักทายระหว่างคนไทยและคนจีน ดังความว่า

ทำไมคนไทยเวลาเจอกันชอบถามว่า “จะไปไหน?” หรือ “ไปไหนมา?”
ไม่รู้ทำไมจึงช่างสอดครูดสอดเห็นนัก จะไปเป็นเพื่อนหรือร่วมเดินทางไปด้วยหรืออย่างไร ในขณะที่คนจีนเจอกันจะทักว่า “กินข้าวหรือยัง?” ถ้าตอบว่ากินแล้วก็จะถามต่อเป็นสูตรสำเร็จว่า “กินดีไหม?” หรืออร่อยไหม? ทั้งนี้เพราะคนจีนถือเรื่องกินเป็นเรื่องใหญ่

(ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร. ๒๕๕๘ : ๑๐๔-๑๐๕)

ผู้เขียนใช้ภาษาระดับสนทนากับคนคุ้นเคยหรือสนิทสนมกัน เช่น เจอ สอดครูดเห็นนัก สูตรสำเร็จ การใช้คำลักษณะนี้ให้ความรู้สึกเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

สารคดีเรื่อง ลอยไปในกังต้ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงวิธีการเดินทางไปเมืองเหอเฟย ดังความว่า
เหอเฟยอยู่ห่างจากเซี่ยงไฮ้ไปทางตะวันตกราวสี่ร้อยกว่ากิโลเมตร ห่างจากเส้าชิงในระยะพอ ๆ กัน นี่หากจองตั๋วรถไฟหัวกระสุนที่เรียกย่อ ๆ ว่า CRH ได้วิ่งไม่ถึง ๓ ชั่วโมงก็ถึงเหอเฟยแล้ว ไม่ต้องกระสับกระส่ายทรมาณตัวเกือบ ๗ ชั่วโมงด้วยการนั่งม้าไม้ที่พนักงานตั้งฉากเก้าอี้บนเสาในรถไฟธรรมดาชั้นสามอย่างที่ผมทำในคำคืนหนึ่ง

(ลอยไปในกังต้ง. ๒๕๕๑ : ๔๕)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้ภาษาระดับสนทนา เช่น ราว พอ ๆ กัน จองกระสับกระส่าย เป็นต้น การใช้คำลักษณะนี้ช่วยสื่อถึงความทรงจำหนึ่งที่ผู้เขียนยังจดจำได้ดี

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ถนนหมื่นลี ผู้เขียนเรวัต อริยกุลชัย ได้กล่าวถึงสภาพของที่พักบนรถไฟนอนระหว่างการเดินทางไปเมืองจิน ดังความว่า

ผมตีตั๋วรถไฟชั้น Hard Sleeper เป็นรถไฟรอบกลางคืน ที่นั่งในชั้นของผมมีหน้าต่างเป็นเตียงนอนที่ซ่อนตัวขึ้นไปถึงสามชั้น เผลอในครั้งนั้นผมได้ที่นอนอยู่ชั้นล่างสุดจึงยังไม่ต้องปีนป่ายขึ้นไปนอนจ้องเพดานบนเตียงชั้นบนสุดเหมือนใครหลาย ๆ คนถือว่าการนอนได้อย่างสบายตัว ด้วยเตียงเป็น

เบาเขานิม มีได้เป็นเตียงแข็งตามชื่อ อย่างไรเสีย เนื่องจากรถไฟขบวนนี้
ปราศจากเครื่องปรับอากาศ การเดินทางในช่วงเวลาที่สภาพอากาศไม่เป็นใจเช่นนี้
เล่นเอานอนกระสับกระส่ายตลอดทั้งคืนท่ามกลางอวลไอที่แสนอบอ้าว
ของช่วงฤดูร้อน

(ถนนหมื่นลี. ๒๕๕๑ : ๑๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนได้ใช้ภาษาระดับสนทนา เช่น ตีตัว ปีนป่าย เบาเข
อย่างไรเสีย กระสับกระส่าย เป็นต้น การใช้คำลักษณะนี้ให้ความรู้สึกสนิทสนมเป็นกันเอง
ระหว่างผู้เขียนและผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ถนนหมื่นลี ผู้เขียนเรวัต อริยกุลชัย ได้กล่าวถึงสภาพของสถานที่พัก
ในฮ่องกงซึ่งเป็นบ้านของชาวฮ่องกง ดังความว่า

ในครอบครัว เห็นหน้าคุณลุงคุณป้าเจ้าของบ้านนี้ว่าเป็นญาติผู้ใหญ่
พวกเขาพาผมไปยังห้องเล็ก ๆ ห้องหนึ่ง และด้วยพื้นที่ของ “บ้าน” ที่มีขนาดเล็ก
อยู่แล้ว พื้นที่ที่ถูกกันไว้สำหรับห้องพักของผมจึงเล็กแคบอย่างไม่ต้องสงสัย
พื้นที่ภายในห้องเป็นสีเหลี่ยมผืนผ้าที่ด้านกว้างของห้องแคบเกินกว่าจะ
นอนขวางได้ เตียงเดี่ยวต้องตั้งตามแนวยาวของห้องเท่านั้นยาวที่กำลังจะหย่อนตัว
ลงนอน จึงให้อารมณ์เหมือนพวกผีดิบคูเคาะกำลังจะก้าวลงโลงยังไฉ่ยังงั้น และ
พื้นที่เท่านั้นสามารถประกอบห้องน้ำในตัวได้อย่างน่าอัศจรรย์เพียงถูกลงจากเตียง
ก็ก้าวเข้าห้องน้ำได้ทันที การชำระล้างร่างกายในห้องที่มีพื้นที่เท่านั้นจึงนับว่า
ทุลักทุเลไม่น้อย ที่ได้มาทั้งหมดนี้หาใช่เพราะความประหยัดจนเกินเหตุไม่
ราคาห้องคืนละ ๑๕๐ เหรียญฮ่องกง ถือเป็นมาตรฐานค่าเช่าห้องพักสำหรับ
นักแบกเป้เข้าหามาทั้งหลายในฮ่องกง

(ถนนหมื่นลี. ๒๕๕๑ : ๓๑)

ผู้เขียนเรวัต อริยกุลชัย ได้ใช้ภาษาระดับสนทนา นอกจากใช้ภาษาระดับคำสามัญแล้วยังใช้
คำตัด และคำสแลง ปะปน เช่น เห็นหน้า ผีดิบ โลง ทุลักทุเล นักแบกเป้เข้าหามา

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมพันธ์ ได้กล่าวถึงความประทับใจ
เกี่ยวกับถนนเมืองจีน ดังความว่า

ในสายตาของผู้เขียน ถนนหนทางในเมืองจีนดูสะอาดและเป็นระเบียบกว่า
กทม. ของเรา ไม่มีสายไฟฟ้าห้อยระยงระยงที่ลำคัญคือไม่มีจี๋หมา ต้นไม้ริมทาง
ได้รับการดูแลตัดแต่งกิ่งอย่างดี จะมีก็แต่เรื่องควันรถซึ่งเป็นปัญหาไม่แพ้เรา และ
เรื่องฝุ่นซึ่งมักจะปลิวว่อนไปในอากาศเวลาลมพัด

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนวิภา อุตมพันธ์ ได้ใช้ภาษาระดับสนทนา ใช้คำคำคือ จี๋หมา และคำสามัญอื่น ๆ เช่น ะโยงระยาง มีแต่เรื่อง ควันรด ปลิววอน เป็นต้น

สรุปได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวได้ใช้ภาษาระดับสนทนาหรือ ภาษาปากเมื่อผู้เขียนต้องการจะแสดงความคิดเห็นหรือแทรกอารมณ์ขัน และยังช่วยสร้างความรู้สึกเป็นกันเองระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสนุกสนานได้รับความเพลิดเพลิน

จากตัวอย่างการใช้ภาษาระดับต่าง ๆ ในสารคดีท่องเที่ยวจะเห็นได้ว่าการใช้ระดับภาษาทางการ เมื่อผู้เขียนต้องการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงและเรื่องเกี่ยวกับวิชาการต่าง ๆ ซึ่งมีข้อมูลจำนวนมาก ผู้เขียนจะใช้ภาษาระดับกึ่งทางการเมื่อต้องการเล่าเรื่องราวโดยทั่วไป รวมทั้งเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์หรือเรื่องที่สำคัญ ๆ แต่ผู้เขียนมุ่งให้เป็นเรื่องสนุกสนานและให้ความเพลิดเพลินควบคู่กันไปด้วย และใช้ภาษาระดับสนทนาเพื่อแสดงความคิดหรือเล่าเรื่องราว ที่ไม่เป็นทางการ ช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกเป็นกันเองกับผู้เขียน ทั้งนี้ การใช้ภาษาในสารคดีท่องเที่ยวแต่ละลักษณะสะท้อนให้เห็นวิธีการนำเสนอเรื่องราวที่เป็นวิชาการความรู้จากประสบการณ์การท่องเที่ยวของผู้เขียน ทำให้มีความเพลิดเพลิน และทำให้ผู้อ่านรู้สึกเสมือนได้ฟังเรื่องราวและเหตุการณ์จากการไปท่องเที่ยวสถานที่ต่าง ๆ จากผู้เขียนโดยตรง

๔.๒ การใช้โวหาร

โวหารคือถ้อยคำที่ใช้ในการสื่อสารด้วยการเรียบเรียงอย่างมีวิธีการ มีชั้นเชิงและมีศิลปะ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราว เกิดจินตนาการและความรู้สึกตรงตามกับผู้ส่งสารต้องการ ในสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑ ผู้เขียนใช้โวหารที่สำคัญ ๔ ลักษณะ คือ บรรยายโวหาร พรรณาโวหาร อธิบายโวหาร และอุปมาโวหาร โดยมีละเอียดตามลำดับดังนี้

๔.๒.๑ บรรยายโวหาร

บรรยายโวหารเป็นการใช้ภาษาเล่าเรื่องเหตุการณ์หรือความรู้ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างแจ่มแจ้ง และได้สาระความรู้ตรงประเด็น ในสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑ ปรากฏการใช้บรรยายโวหาร ดังนี้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเป็นมาของภูเขานินเสื่อ และเจดีย์เอียงบนภูเขา ดังความว่า

ที่ได้ชื่อว่าเขานินเสื่อก็เพราะว่าถ้ามองจากด้านหน้าตรงปากทางขึ้น จะเห็นเนินเขาทั้งลูกคล้ายเสื่อกำลังกึ่งกึ่งหมอบในลักษณะมองมาข้างหน้า โดยมีเจดีย์เอียงเป็นส่วนหางของเสื่อซึ่งเอียงไปทางขวาเล็กน้อย แต่ผมว่าคล้ายส่วน

ปลายหางของงูหางกระดิ่งขยายใหญ่มากกว่า ๕๐ เปอร์เซ็นต์ของหางที่มันมีอยู่จะเอียงจากเส้นตั้งไปประมาณ ๑๐ องศา หรือทำมุมประมาณ ๘๐ องศา กับเส้นระนาบที่พื้นดิน เจดีย์เอียงมีความสูงประมาณ ๔๘ เมตร มีความสำคัญในฐานะสัญลักษณ์ของเมืองซูโจว เจดีย์นี้ก็เอียงคล้ายกับหอเอนปิซาที่เมืองฟลอเรนซ์ประเทศอิตาลี

(ย่าแคนมังกร ภาคพิศดาร. ๒๕๔๘ : ๘๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ โดยละเอียด ให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของเขาเนินเสื่อและรูปลักษณะของเจดีย์เอียงบนภูเขาในเมืองซูโจว ที่มีขนาดและลักษณะที่น่าสนใจอย่างชัดเจน ด้วยการขยายความและการเปรียบเทียบว่าคล้ายกับหางงูหางกระดิ่ง

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกังต้ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงความเป็นมาและวิธีการทำของเหล้าเหลียงในเมืองเส้าซิง ดังความว่า

หวงจิวหวือ เหล้าเหลียงของเมืองเส้าซิงทำจากข้าวเหนียว แต่เดิมบ้านไหนคลอดลูกสาว พ่อแม่จะลงมือหมักเหล้าทันที กว่าฝาไหจะเปิดออก เลี้ยงแขกอีกทีก็วันที่ลูกสาวแต่งงานแล้วนั่น บางที่เขาจึงเรียกมันว่า “หนี่เอ้อจิว” หรือสุราสาวน้อย

(ลอยไปในกังต้ง. ๒๕๕๑ : ๑๕)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้บรรยายโวหารเล่าประวัติความเป็นมาและอธิบายวิธีการทำของเหล้าเหลียงในเมืองเส้าซิง ให้ความรู้ว่าเหล้าพื้นเมืองมีวิธีการหมักและต้องใช้เวลาานตั้งแต่คลอดลูกสาวจนถึงวันที่ลูกสาวแต่งงาน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เทียวจีน ผู้เขียนได้เล่าประวัติราชวงศ์หมิงที่พ่ายแพ้พวกแมนจู การเริ่มตั้งราชวงศ์ซิง และการย้ายราชธานีในสมัยราชวงศ์หมิง ดังความว่า

เพราะจักรพรรดิองค์หลัง ๆ ของหมิงไม่เข้มแข็ง ประกอบกับคอร์รัปชันโดยหมู่ขุนทิ ทำให้ประชาชนไม่พอใจมาก จึงเกิดจลาจล ขณะเดียวกันชนเผ่าแมนจูทางตอนเหนือของจีนโดยนั้วร์ฮาฉือและโอรสหวงไท่จื่อก็เข้ามายึดครองประเทศจีนทีละส่วน ๆ สุดท้ายราชวงศ์หมิงก็พ่ายแพ้ จักรพรรดิองค์สุดท้ายถูกจับแขวนคอ พวกแมนจูจึงตั้งราชวงศ์ซิงขึ้นใน ค.ศ. ๑๖๔๔ ย้ายราชธานีจากเมืองเสิ่นหยาง มณฑลเหลียวหนิงปัจจุบันซึ่งมีพระราชวังกู้กงที่นั้วร์ฮาฉือสร้างเลียนแบบของกรุงปักกิ่ง และสุสานที่ยิ่งใหญ่ของหวงไท่จื่อและราชินี

(เทียวจีน. ๒๕๕๐ : ๕๒)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้บรรยายโวหารให้ความรู้ว่าเหตุผลที่ราชวงศ์หมิงพ่ายแพ้กับพวกแมนจู การเริ่มตั้งราชวงศ์ซิง และการย้ายราชธานีในสมัยราชวงศ์หมิง มีการสร้าง

พระราชวังที่เลียนแบบกรุงปักกิ่ง และสุสานหวงไท่จื่อ เป็นเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ที่น่าสนใจ และให้สาระความรู้อย่างชัดเจน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงห้องน้ำ ของอุทยานจิวจ้ายโกว ดังความว่า

เมื่อตุลาคม ๒๕๔๕ แฟนผมไปอุทยาน “จิวจ้ายโกว” มณฑลเสฉวน เธอแบกความประทับใจกลับมาหลายกระบุง โดยเฉพาะอย่างยิ่งความประทับใจ ในความสะอาดและความ “ไฮเทค” ของห้องน้ำห้องท่า เนื่องจากจิวจ้ายโกว เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภท “มรดกโลก” ส่วนที่นั่นจึงต้องเป็นไปตามมาตรฐาน ที่ยูเนสโกกำหนด ปรากฏว่าเป็นส้วมอัตโนมัติระบบสูญญากาศ ใช้ลมดูดของเสีย โดยไม่ต้องใช้น้ำเหมือน ๆ กับส้วมบนเครื่องบินนั่นแหละ ที่สำคัญคือต้องมี ผืนพลาสติกรองกันเวลานั้น กันจึงไม่ได้สัมผัสพื้นผิวที่นั่งของคอกท่าน โดยตรง ผืนพลาสติกนี้ไหลออกมาจากใต้ที่นั่งของคอกท่านขึ้นมาบนแท่นนั่ง แล้วไหลเนบลงไปในโถส้วม ผู้ใช้จะนั่งบนผืนพลาสติกนี้ เมื่อเสร็จกิจแล้ว กดปุ่มผืนพลาสติกส่วนที่รองกันผู้ใช้ก็จะถูกดูดไหลลงไปในส้วม ส่วนของผืนพลาสติกที่ยังไม่ได้ใช้ก็จะเลื่อนจากใต้ที่นั่งเข้ามาแทนที่ เพื่อรองรับกันนุ่ม ๆ ของผู้มีอุปการะคุณท่านต่อไป ส้วมนี้จึงเป็นส้วมอนามัยสูง ซึ่งสามารถป้องกันการนั่งทับสิ่งสกปรกและโรคติดต่อทางผิวหนัง แต่ส้วม สูญญากาศนี้จะดูดเฉพาะของเสียและผืนพลาสติกส่วนที่ใช้แล้วเท่านั้น ผู้ใช้ ที่ท้องผูกจะไม่ได้อันนิสงส์อะไรจากส้วมชนิดนี้

(ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร. ๒๕๔๘ : ๑๔๐)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้บรรยายโวหารเล่าเรื่องการใช้ส้วม ที่อุทยานจิวจ้ายโกว และลักษณะการใช้ที่แตกต่างจากส้วมที่อื่น เป็นความรู้และประสบการณ์ ที่แปลกใหม่สำหรับนักท่องเที่ยวทั้งลักษณะวิธีการใช้ ข้อดีและข้อด้อยของส้วมไฮเทคแห่งนี้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนได้บรรยายความรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ด้านการดำเนินชีวิตของ “เหล่ากั๊กปู้” (คนวัยชรา) ในเมืองกวางโจว ดังความว่า

เมื่อเป็นสมาชิกแล้วป้าจ้งก็มีสิทธิใช้บริการทุกอย่างของศูนย์ เธอพาเรา เดินดูทุกชั้นภายในตึก มีห้องสำหรับร้องเพลง เต็นรำ มีสระว่ายน้ำ ห้อง ออกกำลังกาย รำมวย รำพัด รำดาบ ห้อง โยคะหมากรุก เล่นไพ่ ตีปิงปองห้อง ตรวจโรค ห้องกายภาพบำบัด (เฉพาะห้องนี้ต้องจ่ายเงินเพิ่มเติมละ ๕ หยวน เพราะต้องจ้างนักกายภาพบำบัดคอยให้บริการ)

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๔๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้บรรยายโวหารให้ความรู้ว่ารัฐบาลจีนดูแลคนชราอย่างไร โดยบอกเล่าสถานที่พักของคนชราตามลำดับชั้น มีห้องกิจกรรมกีฬา บันเทิง และการบริการรักษาพยาบาลเป็นความรู้เกี่ยวกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้านการดำเนินชีวิต ของ “เหล่ากั๊กปู้” (คนวัยชรา) ในเมืองกวางโจวที่น่าสนใจสำหรับคนไทย

สรุปได้ว่าสารคดีท่องเที่ยวผู้เขียนได้ใช้บรรยายโวหารเพื่อเล่าเรื่องราวและเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เป็นความรู้และประสบการณ์ในการท่องเที่ยวของนักเขียนแต่ละคนอย่างละเอียด ทำให้ผู้อ่านมีความรู้และความเข้าใจสถานที่ท่องเที่ยวอย่างชัดเจน เสมือนได้ร่วมเดินทางไปท่องเที่ยวกับผู้เขียน

๔.๒.๒ พรรณนาโวหาร

พรรณนาโวหารเป็นการใช้ภาษากล่าวถึงเรื่องราวสถานที่ บุคคล สิ่งของหรืออารมณ์อย่างละเอียดโดยแทรกความรู้สึกของผู้เขียนลงไปด้วย ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการและเกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย ในสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑ ปรากฏการใช้พรรณนาโวหาร ดังนี้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงสภาพเมืองเซี่ยงไฮ้ ดังความว่า

เมืองที่จักรวรรดินิยมทิ้งไว้ทิ้งรอยแผลเป็นแห่งความเจ็บช้ำขมขื่น และรากฐานแห่งความเจริญทางสถาปัตยกรรม การศึกษา และเศรษฐกิจ และเมืองที่สร้างผู้นำและนักการปกครองเงินหลายคน มันเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยตึกสูงเสียดฟ้า ประดับประดาด้วยคอนโดมิเนียมและอพาร์ทเมนต์

(ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร. ๒๕๔๘ : ๓๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารเมื่อกล่าวถึงสภาพเมืองเซี่ยงไฮ้ อย่างละเอียด ทำให้เห็นภาพเมืองได้ชัดเจน และเล่าถึงการถูกปกครองโดยประเทศตะวันตกที่สร้างความเจ็บช้ำขมขื่นให้แก่คนจีน และให้ภาพความเจริญทางสถาปัตยกรรม ที่ผู้อ่านได้เห็นภาพตึกสูงและสิ่งปลูกสร้างประเภทคอนโดมิเนียมและอพาร์ทเมนต์

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกังตั๋ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงสุสานและทิวทัศน์รอบข้างของรูปปั้นขุนกวน ดังความว่า

บริเวณที่เข้าใจกันว่าเป็นสุสานขุนกวน ตอนนี้เป็นเนินปลูกต้นไม้จำนวนมากหมื่นกว่าต้น พอใกล้ค่ำจันทิ ที่นี่จะเป็นสวนดอกบัวที่ใหญ่และสวยที่สุดในโลกให้ท่านขุนกวนที่ยืนเหน็บกระบี่อยู่ตรงกลางลาน ได้ชื่นชมไปตลอดฤดูกาลชุนเทียน

ด้านหลังรูปสลักของท่านมีระเบียงแสดงวีรประวัติอยู่หลายฉากที่เราพอจะรู้จักอยู่บ้าง ก็เช่นตอนขุนกวนชักกระบี่ออกมาฟันมูโตะ ร้องประกาศ

ต่อหน้าเสนาว่า หากผู้ใดเสนอหน้าให้ตนไปสวามิภักดิ์กับ โจ โจรอีก จะตัดหัวทิ้ง
หรือตอนเสี้ยมทายพันหินประลองดาบกับเล่าปี่ในวัดกำล่อก็มี

(ลอยไปในกึ่งตึง. ๒๕๕๑ : ๘๖-๘๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารที่ทำให้เห็นภาพสุสาน
และทิวทัศน์รอบข้างของรูปปั้นขุนกวนอย่างละเอียด เห็นภาพที่สวยงามของสวนดอกบัว
และภาพเขียนประวัติขุนกวน โดยที่ผู้อ่านจะมีความรู้สึกภาคภูมิใจที่คนจีนมีแม่ทัพที่กล้าหาญ และ
ซื่อสัตย์ ทำให้คล้อยตามเรื่องราวไปด้วย

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ถนนหน้มนี่ ผู้เขียนเรวัต อธิษฐานชัย ได้พรรณนาวิถีชีวิตความเป็นอยู่
การดำเนินชีวิตของชาวกวางเจา ดังความว่า

เราได้ทานอาหารมื้อนั้นในสไตล์ “หย่าฉ่า” ซึ่งเป็นการดื่มชาประกอบ
กับการทานอาหารแบบต้มชำ ภายในร้านดังกล่าวมักจะเห็นลูกค้าสูงวัย
เป็นส่วนใหญ่ ผู้คนจะนั่งพูดคุยกันไปจิบชากันไปอย่างออกรส แต่ที่ประทับใจ
เป็นพิเศษเห็นจะเป็นของเล่นที่ส่งเสียงเจื้อยแจ้วเสนาะหูอย่าง “กรรนง”
ของเหล่าบรรดาเอเชียอาแปะทั้งหลายที่พร้อมใจกันหอบหิ้วพาพวกมันมาอวดโฉม
การสนทนาระหว่างเจ้าของนกเหล่านั้นจากดำเนินไปอย่างออกรสนับเป็น
กิจกรรมยามว่างที่คู่เพศเพลินเจริญตาไม่น้อย ภาพดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึง
วิถีชีวิตของชาวจีนในยุคโลกาภิวัตน์ได้เป็นอย่างดี เพราะแม้ว่าสังคมจีน
ในยุคปัจจุบันจะถูกรุกรานอย่างหนักหน่วงโดยข้าศึกทางวัฒนธรรมจากตะวันตก

(ถนนหน้มนี่. ๒๕๕๑ : ๕๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารที่ทำให้เห็นภาพวัฒนธรรม
การดื่มชาและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การเลี้ยงนกเป็นงานอดิเรกของผู้สูงอายุชาวกวางเจา
ผู้เขียนนำเสนอภาพที่ขัดแย้งกับระหว่างวิถีชีวิตแบบเก่ากับสมัยใหม่ ผู้อ่านจะเห็นภาพในใจ
รวมทั้งได้รับรู้ความรู้สึกของบรรยากาศที่มีความสงบสุขในมุมหนึ่งของร้านอาหารประเภทดื่มชา
หรือแบบหย่าฉ่า

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง Unseen China : นิกเส้นทางเมืองจีน ผู้เขียนดวงใจได้พรรณนาถึง
สภาพบ้านเมืองของเมืองฮาร์บิน ดังความว่า

ภาพและความรู้สึกประทับใจต่อฮาร์บินที่ได้เดินทางไปคือ กว้างขวาง
หนาวเยือก และทันสมัยขึ้นมาก และจุดเด่นที่เตะตามากอีกข้อหนึ่ง
คือสถาปัตยกรรมต่าง ๆ ในเมืองนี้ชวนให้หลงคิดว่ากำลังอยู่ที่เมืองหนึ่งเมืองใด
ในยุโรป อาคารสูงใหญ่ สง่างาม มีปูนปั้นประดับที่ขอบประตู หน้าต่าง
มีเสาแบบกรีก แบบโรมัน รวมทั้งโบสถ์วิหารแบบฝรั่งแท้ บ้างมียอดสูงแหลม

บ้างเป็นโคมรูปหัวหอม เหล่านี้มีอยู่มากมายทั่วมือง

(Unseen China : นึกเส้นทางเมืองจีน. ๒๕๕๐ : ๒๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารที่ทำให้เห็นสภาพลักษณะของเมืองฮาร์บินเหมือนไปท่องเที่ยวและเห็นบ้านเมืองด้วยตาของตัวเอง เป็นภาพสวยงามทันสมัยและแปลกตาของสถาปัตยกรรมแบบตะวันตก มีขนาดสูงใหญ่ มีการประดับขอบประตู หน้าต่างด้วยปูนปั้น มีเสาแบบกรีกโรมัน มีทั้งบ้านเรือนและโบสถ์วิหารทางศาสนา

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิศดาร ผู้เขียนได้พรรณนาบุคลิกภาพของนางรำ “เซินหยาง” ดังความว่า

นางรำคนหนึ่งซึ่งมีชื่อว่า “เซินหยาง” ผมไม่มีข้อมูลประกอบ จึงบอกไม่ได้ว่านางสวยแบบ “อรชรอ่อนแอ้นทั้งอินทรีย์” สวยอย่าง “นางในครรภ์ไม่มีเหมือน” อวบน้ำแบบ “พิมพ์นิยม” ของจีนในสมัยก่อน หรืองามแบบ “เปรต” โย่งโกล๊ะ ผอมแห้ง เดินแบบก้องแก๊งเหมือนนางแบบในทีวี

(ย่ำแดนมังกร ภาคพิศดาร. ๒๕๔๘ : ๕๑)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารกล่าวถึงรูปร่างหน้าตาของนางรำ “เซินหยาง” ว่าสวยงามมาก เปรียบเทียบกับบทกวีในวรรณคดีไทยหรือตามความนิยมของชาวจีนสมัยก่อนที่นิยมผู้หญิงท้วมกับความนิยมของสมัยปัจจุบันที่นิยมผู้หญิงผอมบาง ซึ่งให้ภาพอย่างชัดเจนว่า ผู้หญิงที่สวยงามในทรรศนะของคนไทยกับคนจีนมีรูปร่างหน้าตาอย่างไร

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมพันธ์ ได้พรรณนาถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้านสภาพบ้านเมืองในเมืองกวางโจว ดังความว่า

“จูเจียงกว้างขวาง” (จูเจียงปลาซ่า) กลางวันคึกคักด้วยธุรกิจการค้าสมัยใหม่ กลางคืนตกแต่งด้วยแสงไฟหลากสีสว่างไสวกลายเป็นจุดที่ผู้คนพากันมาพักผ่อน ดูไฟ บรรยากาศโรแมนติกไม่แพ้ริมฝั่งแม่น้ำสายสำคัญ ๆ ในยุโรปที่เดียว แม่น้ำจูเจียงในช่วงนี้มีความกว้างพอ ๆ กับแม่น้ำเจ้าพระยา แถวท่าพระจันทร์ เห็นจะได้ ริมฝั่งแม่น้ำทั้งสองฝั่งทำเขื่อนสำหรับคนเดินกว้าง ราว ๕ เมตร ปูนอิฐบล็อกสลับสี ปลูกต้นไม้ตลอดแนวเขื่อน โคนต้นไม้สปอตไลท์สีเขียวขนาดใหญ่ ๒ ดวงส่องขึ้นด้านบน แสงไฟทำให้ใบไม้กลายเป็นสีเขียวมรกตไปทั้งต้น ดัดกับเขื่อนเป็นถนนใหญ่สำหรับรถวิ่ง ฟากตรงข้ามของถนนเต็มไปด้วยสิ่งปลูกสร้างขนาดใหญ่ ตั้งเรียงรายหันหน้าลงสู่แม่น้ำ มีทั้งตึกระฟ้า โรงแรมขนาดใหญ่ สถานกาสีโน บาร์ในดัลล์ โรงละคร คอนเสิร์ต ฮอลล์ ฯลฯ ส่วนที่กลางแม่น้ำ เรือสำราญ ๒-๓ ลำแล่นสวนกันไปมาช้า ๆ ส่วนช่วงที่มีไฟสว่าง

มักขยายออกไปเป็นลานกว้าง สำหรับให้คนมาพักผ่อน และทำกิจกรรมกลางแจ้ง

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๓๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารเล่าให้เห็นสภาพความคึกคักของ “จูเจียงกว้างฉ่าง” ในเมืองกวางโจว ทั้งในเวลากลางวันและกลางคืน ผู้คนมาทำธุรกิจ และพักผ่อนเป็นจำนวนมาก ผู้เขียนพรรณนาลักษณะการตกแต่งด้วยไฟหลากสี แม่น้ำจูเจียงที่มีความกว้างเท่ากับแม่น้ำเจ้าพระยา มีเขื่อนสำหรับคนเดิน มีสิ่งปลูกสร้าง สถานที่บันเทิงมากมาย ผู้อ่านจะเห็นภาพเมือง เห็นความเคลื่อนไหว และสีสันต่าง ๆ เหมือนไปเห็นได้ด้วยตัวเอง

สรุปได้ว่าผู้เขียนใช้พรรณนาโวหารเมื่อต้องการให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพ และมีความรู้สึกคล้อยตามการพรรณนาของผู้เขียน เสมือนได้เดินทางไปท่องเที่ยวกับผู้เขียน ผู้อ่านจะเห็นภาพ และมีความรู้สึกเช่นเดียวกับผู้เขียน นอกจากนี้การใช้พรรณนาโวหารยังได้สะท้อนให้เห็นความสามารถในการใช้วรรณศิลป์สร้างสรรค์ความบันเทิงและสุนทรียภาพให้แก่ผู้อ่านอีกด้วย

๔.๒.๓ อธิบายโวหาร

อธิบายโวหารเป็นการขยายประเด็นที่สงสัยหรือทำให้ความคิดเรื่องใดเรื่องหนึ่งกระจ่างชัดเจนขึ้น มักใช้ในเรื่องเกี่ยวกับวิธีการ ในสารคดีท่องเที่ยวสาธารณรัฐประชาชนจีน พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑ ปรากฏการใช้อธิบายโวหาร ดังนี้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้อธิบายเหตุที่เปลี่ยนชื่อเป็นสวนหว่างซื่อหยวน ดังความว่า

สวนหว่างซื่อหยวน ซึ่งเป็นสวนโบราณขนาดเล็กที่สุดของซูโจว แม้จะเล็กแต่ก็เป็นสวน โบราณที่มีชื่อเสียงที่สุด ๑ ใน ๔ แห่งของเมืองนี้ และจัดว่าเป็นมรดกโลกอีกต่างหาก จะบอกให้ สวนแห่งนี้สร้างขึ้นในสมัยราชวงศ์ซ่ง ประมาณ ๘๐๐ ปีที่แล้ว ผู้สร้างเป็นขุนนาง ตั้งชื่อสวนนี้ว่า “วานจ้วนถิง” ต่อมาเศรษฐกิจในสมัยราชวงศ์ซ่ง ชื่องหยวน ได้ชื่อสวนนี้แล้วเปลี่ยนชื่อเป็น “หว่างซื่อหยวน”

(ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร. ๒๕๔๘: ๕๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้อธิบายโวหารเพื่อบอกเหตุผลว่าเหตุใดชื่อของสวนจึงเปลี่ยนจาก “วานจ้วนถิง” เป็น “หว่างซื่อหยวน” ผู้อ่านก็จะเข้าใจความเป็นมาของการตั้งชื่อของสวนหว่างซื่อหยวนได้ชัดเจน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกังต้ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงกำแพงเมืองนานกิง ดังความว่า

ป้ายประกาศแสดงไว้ตรงทางเข้าว่า ความสูงของกำแพงเมืองนานกิง อยู่ที่ ๑๔-๒๑ เมตร หรือเท่ากับตึกสูงราว ๕-๘ ชั้นความหนาตรงฐาน ๑๔.๕๐ เมตร

อ่านแล้วให้สงสัยว่า ในสมัยนั้นข้าศึกต้องใช้วิธีไหนจึงจะตีฝ่าเข้าถึงกำแพงเมืองได้
เว้นเสียแต่ว่าคนข้างในจะกลายเป็นหนอนยั่วเยี้ยแอบคลานไปเปิดประตูให้ศัตรูเสีย

(ลอยไปในกึ่งต้ง. ๒๕๕๑ : ๘๐)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนใช้อธิบายโวหารเพื่อตอบข้อสงสัยว่ารูปลักษณะ
ของกำแพงเมืองนานกิงสูงใหญ่จนข้าศึกไม่สามารถตีฝ่ากำแพงเมืองเข้ามาได้โดยบอกรายละเอียด
ของขนาด ความสูง ความหนาของกำแพงเมืองที่แข็งแรงมากจนทำให้ข้าศึกเข้ามาในเมืองไม่ได้เลย

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง Unseen China : นิกเส้นทางเมืองจีน ผู้เขียนดวงใจได้บรรยาย
เรื่องการออกเสียงชื่อเมืองซึ่งเต่าสำหรับชาวต่างชาติ ซึ่งต่างจากการออกเสียงของคนจีน ดังความว่า

สำหรับชาวต่างประเทศที่ไม่ทราบหลักการอ่านภาษาจีนในระบบ
Hanyu Pinyin ซึ่งเป็นระบบทางการของจีนในปัจจุบันมีสิทธิ์เรียกชื่อเมืองนี้ว่า
กึ่งดาว ได้สบาย ๆ แล้วก็ทำไมคนไทยอย่างเรา ๆ จะเต็มไม้แอกให้เป็น กึ่งดาว ให้
เสนาะหูอีกสักนิดไม่ได้

(Unseen China : นิกเส้นทางเมืองจีน. ๒๕๕๐ : ๑๓๗)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนใช้การอธิบายข้อสงสัยในวิธีการออกเสียง และ
การเขียนชื่อเมืองซึ่งเต่าของชาวต่างประเทศและเหตุนี้คนไทยสามารถออกเสียงของชาวจีนได้ดี
เพราะมีเสียงวรรณยุกต์ที่ทำให้เลียนเสียงภาษาจีนได้ดีกว่าภาษาต่างประเทศ

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ถนนหมื่นลี้ ผู้เขียนเรวัต อริยกุลชัย ได้อธิบายถึงวัฒนธรรม
การใช้ภาษา ดังความว่า

ถึงแม้จะถูกกำแพงทางภาษากั้นขวางตนเองออกจากกลุ่มสังคมเล็ก ๆ
เหล่านั้น แต่ผมก็ยังสามารถได้สาวน้อย “ลีซุน” ผู้ให้ความร่วมมือในการพยายาม
ปีนข้ามกำแพงที่ว่านั้น เราต่างใช้ทั้งภาษาพูดและภาษากายประกอบกัน แม้เธอจะ
พูดภาษาอังกฤษไม่คล่องตามมาตรฐานชาวจีนโดยทั่ว ๆ ไป แต่ก็พอจะมีทักษะ
ในการเขียนอ่านอยู่บ้าง การค้ายและปากกาจึงกลายมาเป็นช่องทางที่เราใช้สนทนา
กันอยู่บ่อยครั้ง

(ถนนหมื่นลี้. ๒๕๕๑ : ๘๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่า ผู้เขียนได้ใช้อธิบายโวหารเพื่อบอกรูปวิธีการแก้ปัญหา
ในการสื่อสารโดยทำให้เข้าใจได้ว่าปัญหาของนักท่องเที่ยวที่พูดภาษาจีนไม่ได้ ก็สามารถแก้ปัญหา
ด้วยการสื่อสารด้วยการเขียนและภาษาใบ้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ยิ้มจีน ผู้เขียนสุเมธ แสงนิมน์วล ได้ใช้อธิบายโวหารกล่าวถึงลักษณะ
ของ “พระตำหนักจิเหียนเต๋ียน” ที่มี “วิหารบวงสรวงสวรรค์” ดังความว่า

ลักษณะเป็นอาคารเครื่องไม้แบบจีน โครงสร้างเป็นทรงกระบอก สูง ๔๐ เมตร สร้างซ้อนกันขึ้นไป ๓ ชั้น ลีอกโทนแดง หลังคามุงกระเบื้องสีน้ำเงิน มีลูกแก้วสีทองประดับอยู่บนยอด สร้างขึ้นโดยไม่ได้ใช้ซื้อคานหรือตะปูเลยแม้แต่ตัวเดียว แต่ใช้เสาจำนวน ๒๘ ต้นรองรับน้ำหนักหลังคาแทน โดยเสากลาง ๔ ต้นมีขนาดใหญ่ที่สุด เป็นสัญลักษณ์แทนฤดูกาลทั้งสี่ ส่วนอีก ๒๔ ต้น ที่ชั้นนอกก็แทนเดือนทั้ง ๑๒ และเวลา ๑๒ ชั่วโมงในหนึ่งวัน

(ยิ้มจีน. ๒๕๕๑ : ๖๘)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้อธิบายถึงลักษณะภายนอกและลักษณะภายในของ “พระตำหนักฉิมเหมียนเตียน” อย่างชัดเจนโดยให้รายละเอียดของโครงสร้าง ส่วนประกอบ ขนาด จำนวนเสาและวิธีการสร้างที่สร้างจินตนาการและความรู้สึกว่าเป็นพระราชวังที่ใหญ่โตมาก สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เทียวจีน ผู้เขียนได้ใช้อธิบายโวหารให้เข้าใจประวัติที่เกี่ยวข้องกับ “เล่าปี่” กับวัดไปตี้ในสมัยสามก๊ก ดังความว่า

วัดไปตี้เมื่อยนี้ ในปี ค.ศ. ๒๒๓ ครั้งที่เล่าปี่เสียชีวิตในการรบกับ โจผี ผู้ขึ้นครองก๊กเว่ยแทน โจโฉผู้บิดาที่ล่วงลับไปแล้วเมื่อสามปีก่อนเล่าปี่ต้องพ่ายแพ้รวบรวมกำลังพลที่แตกหนีกระเจิดกระเจิงมาตั้งหลักที่ไปตี้เจียงแห่งนี้ และเพราะแพ้รบครั้งนี้เล่าปี่ก็หมดกำลังใจที่จะแย่งชิงเอาเมืองเกงจิวกลับคืน หลังจากนั้นก็ล้มป่วยลงด้วยโรคท้องร่วง ที่นี้มีหุ่นแสดงพระเจ้าเล่าปี่สั่งเสียฝากฝังบรรดาลูก ๆ แก่งเบ้งก่อนถึงแก่อสัญกรรม

(เทียวจีน. ๒๕๕๐ : ๑๗๖)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้อธิบายให้เข้าใจและได้รับความรู้เกี่ยวกับประวัติที่มาของวัดไปตี้ในสมัยสามก๊ก โดยให้ข้อความรายละเอียดว่าเป็นที่ตั้งหลักของกองทัพเล่าปี่และอธิบายว่าเมื่อเล่าปี่แพ้โจโฉ ทำให้เล่าปี่หมดกำลังใจจนล้มป่วยและเสียชีวิต

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมฉันท ได้อธิบายถึงรูปแบบ ลักษณะ และราคาของอาหารประจำวันของชาวกวางโจว ดังความว่า

ในเมืองกวางโจวข้าวส่วนใหญ่ถูกนำไปทำเป็นอาหารเส้น ได้แก่ บะหมี่ ก๋วยเตี๋ยว ซึ่งมีหลายแบบต่างกันมากกว่า ๑๐ ชนิด อาหารเช้าของคนกวางโจว จึงมักเป็นอาหารเส้น หรือซาลาเปา ส่วนผักสดราคาถูกและอุดมสมบูรณ์ ชนิดของผักก็คุ้นตาเราเกือบทุกอย่าง ผลไม้มีความหลากหลายมาก ทั้งสับปะรด มะละกอ ลำไย มะเฟือง มะพร้าว (จากเกาะไหหลำ) ส้ม สนนราคาใกล้เคียงกับเรยกเวนส้มราคาถูกมาก กิโลละ ๑๐ บาท สาลี่ถูกที่สุด กิโลละ ๕ บาท

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๒๔)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้อธิบายโวหารเพื่อให้ทราบว่าเมืองกวางโจว มีความอุดมสมบูรณ์โดยยกตัวอย่างรูปแบบ ลักษณะและราคาของอาหารประจำวันของชาวกวางโจว ซึ่งมีอาหารเข้าเป็นอาหารเส้น หรือซาลาเปา และอธิบายอย่างละเอียดว่าเมืองนี้มีผักผลไม้มากมาย ราคาถูก สะท้อนให้เห็นว่าเมืองกวางโจวมีอาหารการกินมากมาย

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ถนนหนมนี่ลี ผู้เขียนเรวัต อริยกุลชัย ได้อธิบายถึงเวลาการก่อสร้างรูปลักษณะของกำแพงของเมืองผิงเหยา ดังความว่า

กำแพงเมืองล้อมรอบเมืองผิงเหยาสร้างขึ้นครั้งแรกตั้งแต่คริสต์ศตวรรษที่ ๑๔ โดยมีป้อมประตูเมืองทั้งสิ้นหกแห่ง โดยทางด้านทิศเหนือและทิศใต้มีด้านละหนึ่งแห่ง และด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกมีด้านละสองแห่ง ลักษณะของกำแพงนี้มีรูปร่างคล้ายเต่า คือมีด้านหัว หาง และสี่ขา จนทำให้เมืองผิงเหยาได้รับสมญานามว่า เมืองเต่า (Turke City) กำแพงมีความสูง ๑๒ เมตร บริเวณสี่มุมเมืองบนกำแพงจะสร้างเป็นหอสูงขึ้นประจำทั้งสี่ทิศ และมีหอนาฬิกาที่ใช้บอกโมงยามอีกถึง ๑๒ แห่ง และบนกำแพงเมืองมีช่องปืนใหญ่กว่าสามพันช่อง

(ถนนหนมนี่ลี. ๒๕๕๑ : ๑๓๓)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้ใช้อธิบายโวหารบอกรายละเอียดในด้านรูปลักษณะของกำแพงเมืองผิงเหยาที่มีรูปร่างเหมือนเต่า บนกำแพงมีช่องปืนใหญ่ถึงสามพันช่อง และอธิบายถึงที่ตั้งของป้อมประตูเมือง ความสูงของกำแพงเมือง หอสูงที่สร้างประจำสี่ทิศ มีหอนาฬิกาจำนวน ๑๒ แห่ง แสดงถึงความยิ่งใหญ่ของราชวงศ์ชิง

สรุปได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวได้ใช้อธิบายโวหารในการอธิบายหรือชี้แจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่มีความสำคัญ และมีข้อสงสัยที่ผู้เขียนต้องค้นหาคำตอบโดยศึกษาข้อมูลและนำมาอธิบาย เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้ง โดยแสดงเหตุผล และใช้ถ้อยคำภาษาขยายเป็นรายละเอียด หรือยกตัวอย่างที่เข้าใจง่ายและกระชับรัดกุม ทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องที่ผู้เขียนอธิบายได้ดีขึ้น การอธิบายโวหารนี้ช่วยทำให้เรื่องราวในสารคดีท่องเที่ยวมีน้ำหนักน่าเชื่อถือและเข้าใจง่าย

๔.๒.๔ อุปมาโวหาร

อุปมาโวหารเป็นวิธีการเขียนโดยการเปรียบเทียบสิ่งที่คล้ายคลึงกัน สารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนมีการใช้อุปมาโวหาร ดังนี้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้เปรียบเทียบลักษณะของหญิงตั้งครรภ์ ดังความว่า

คุณแม่ครรภ์แก่ต้องแบกหน้าท้องใหญ่โย้เหมือนจิงโจ้ไปทำงาน

(ย่าแค้นมังกร ภาคพิสดาร. ๒๕๔๘ : ๑๖๔)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนใช้การเปรียบเทียบผู้หญิงตั้งครรภ์ว่าเหมือนกับจิงโจ้ การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นรูปร่างของผู้หญิงมีครรภ์ได้ชัดเจน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เทียวจีน ผู้เขียนวราห์ วรเวช ได้กล่าวถึงทิวทัศน์ และความเป็นมา การตั้งชื่อของสถานที่ทางธรรมชาติแห่งหนึ่งที่ชื่อ “น้ำตกธารไข่มุก” ในจังหวัดยโสธร ดังความว่า

น้ำตกธารไข่มุก หรือจินจุทาน ที่ขอสรุปว่าเป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดของจังหวัดยโสธร แต่ใหญ่เป็นรองนะอีหลัง จากทะเลสาบธารไข่มุก น้ำไหลลงบนทางลาดหินปูนสีเหลืองเป็นระยะทางสามร้อยสิบเมตร ก่อนจะแผ่ตกลงมาเป็นน้ำตกกว้างถึงสองร้อยเมตร รังงามประจักษ์มานแพรสีขาว สายน้ำบนหินปูนสีเหลืองต้นเหมือนน้ำตกที่หวนหลงแต่ไหลแรงกว่าแปลกเวลาน้ำกระทบหินจะเกิดฟองเล็ก ๆ มากมาย ยามเมื่อถูกแสงแดดจะเกิดแวววามเหมือนไข่มุกต้องแสง เหมือนฟองสบู่ที่เราเป่าเล่น นี่คือที่มาของชื่อ

(เทียวจีน. ๒๕๕๐ : ๑๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนเปรียบเทียบน้ำตกธารไข่มุกว่า น้ำที่ตกลงมาเหมือนม่านแพรสีขาวและฟองน้ำที่ถูกแสงแดดเหมือนไข่มุกและเหมือนฟองสบู่จากการเป่าเล่น การเปรียบเทียบนี้แสดงให้เห็นทิวทัศน์ที่งดงามของน้ำตกธารไข่มุกได้ชัดเจน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่าแค้นมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงดวงอาทิตย์ ดังความว่า
อาทิตย์ทำหน้าละเหี่ยเหมือนเสียไฟ

(ย่าแค้นมังกร ภาคพิสดาร. ๒๕๔๘ : ๑๗๕)

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้อุปมาโวหาร ได้เปรียบเทียบแสงพระอาทิตย์ที่ขมุกขมัวเหมือนมนุษย์ที่มีใบหน้า และมีอารมณ์ที่ต้องเสียเงินในการเล่นการพนันการเล่นไพ่

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่าแค้นมังกร ภาคพิสดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงซีหูและเกาะโคมฮิน ดังความว่า

ถ้ามองจากด้านบนลงมา (Top view) ซีหูจะดูคล้ายกระทะหรืออ่างยักษ์ทรงกลมผสมเหลี่ยม คล้ายตึกแพนตะกอนของสหรัฐ (๖-๘ เหลี่ยม แล้วแต่ท่านจะนับ) หากทะเลสาบนี้เปรียบเหมือนรูปหน้าคน ลูกตาทั้งสองก็คือ เกาะโคมฮินสะท้อนเงาจันทร์ (ตาซ้าย) และเกาะกุซซาน (ตาขวา) ซึ่งเป็น ๒ เกาะใหญ่ยื่นเด่นเป็นสง่าในทะเลสาบ เกาะโคมฮินสะท้อนเงาจันทร์เป็นรูปทรงกลม รอบเกาะและตรงกลาง

เป็นสวน มีกังหันและสะพานอยู่ประปราย ทิศใต้ของเกาะมีโคมหิน ๓ โคม
คล้ายเจดีย์

(ย่านแคนมังกร ภาคพิศดาร. ๒๕๔๘ : ๑๔๕)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่าผู้เขียนเปรียบเทียบทะเลสาบเหมือนหน้าคน เกาะโคมหิน
สะท้อนเงาจันทร์ และเกาะกุซัน เป็นตาซ้ายและตาขวา

จากตัวอย่างข้างต้นจะเห็นได้ว่าการใช้อุปมาโวหารในสารคดีท่องเที่ยว ทำให้สารคดีท่องเที่ยว
น่าสนใจและอ่านได้สนุกสนานมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการได้อย่างชัดเจน
โดยเฉพาะในสิ่งที่เป็นนามธรรมซึ่งผู้เขียนสามารถใช้อุปมา ให้อ่านเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียน
ได้กล่าวถึงได้ดียิ่งขึ้น และยังเป็นการเสริมสร้างความคิดและจินตนาการให้แก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่าน
ได้ใช้ทักษะการอ่านแบบตีความและวิจารณ์สารได้มากขึ้นด้วย

จากการศึกษาลักษณะการใช้โวหารการเขียนในเนื้อเรื่องสารคดีท่องเที่ยว
ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สรุปได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวได้ใช้โวหารในสารคดีท่องเที่ยว
หลายประเภท และพบว่าส่วนใหญ่ผู้เขียนได้ใช้บรรยายโวหารมากที่สุด ซึ่งช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจ
เรื่องต่าง ๆ ตามที่ผู้เขียนพบเห็นในระหว่างการท่องเที่ยวได้ชัดเจนเป็นลำดับขั้นตอนตามลักษณะ
ของสารคดีท่องเที่ยว ในขณะที่การใช้พรรณนาโวหาร อธิบายโวหาร และอุปมาโวหาร
เป็นการใช้ภาษาที่ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจประเด็นที่ผู้เขียนต้องการชี้แจงเป็นรายละเอียดของสิ่งต่าง ๆ
ได้กระจ่างแจ้งขึ้น การใช้โวหารต่าง ๆ ผู้เขียนได้ใช้อย่างเหมาะสมและสอดคล้องกลมกลืนกัน
จึงทำให้สารคดีท่องเที่ยวประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๑
น่าสนใจและอ่านเข้าใจง่าย

๔.๓ การเรียกชื่อเมือง

สารคดีท่องเที่ยวเรื่องต่าง ๆ ผู้เขียนใช้ภาษาเรียกชื่อเมืองที่ไปท่องเที่ยวตามความคุ้นเคย
จากการวิเคราะห์พบว่า สารคดีท่องเที่ยวแต่ละเรื่องเรียกชื่อเมืองหลากหลาย จำแนกได้เป็น ๓ แบบ
คือ การเรียกชื่อเมืองโดยใช้ภาษาจีนแต้จิ๋ว การเรียกชื่อเมือง โดยใช้ภาษาจีนกลาง และการเรียก
ชื่อเมืองโดยใช้ภาษาไทยผสมกับภาษาจีนกลาง

๔.๓.๑ การเรียกชื่อเมืองโดยใช้ภาษาจีนแต้จิ๋ว

เนื่องจากคนจีนในประเทศไทยส่วนมากเป็นชาวจีนแต้จิ๋ว ประกอบกับผู้เขียนที่เป็นคนไทย
เชื้อสายจีน จึงคุ้นเคยกับคำภาษาจีนแต้จิ๋ว จึงเรียกชื่อเมืองเป็นภาษาจีนแต้จิ๋ว ดังนี้

(๑) เรื่อง ลอยไปในกังตั๋ง

เมืองเหอเฟย ภาษาจีนกลางเรียกว่า เหอเฟยซื่อ (合肥市)

(๒) เรื่อง ถนนหน้่นลี่

ฮ่องกง ภาษาจีนกลางเรียกว่า เซียงก้ง (香港)

มาเก๊า ภาษาจีนกลางเรียกว่า เอ้าเหมิน (澳門)

นครปักกิ่ง ภาษาจีนกลางเรียกว่า เป่ย์จิงชื้อ (北京市)

(๓) เรื่อง เท่ยว้จิ้น

แยงซีเกียง ภาษาจีนกลางเรียกว่า หยางจื่อเจียง (扬子江)

(๔) เรื่อง ย้าแดนม้งกร ภาคพิศดาร

นครซ่งไห่ ภาษาจีนกลางเรียกว่า ซ่งไห่ชื้อ (上海市)

เมืองหนานจิง ภาษาจีนกลางเรียกว่า หนานจิงชื้อ (南京市)

สรุปว่า ชื่อเมืองในสารคดีท่องเที่ยว ผู้เขียนใช้คำภาษาจีนแต่จ้้วตามความเคยชินที่ใช้ภาษาจีนแต่จ้้วอย่างแพร่หลายในประเทศไทย

๔.๓.๒ การเรียกชื่อเมืองโดยใช้ภาษาจีนกลาง

การเรียกชื่อเมืองโดยใช้ภาษาจีนกลาง ซึ่งตรงกับการเรียกชื่อจริง เป็นการใช้ภาษาตามที่ปรากฏในหนังสือต่าง ๆ หรือจากการเรียกชื่อตามคนจีนในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนได้แก่

(๑) เรื่อง ถนนหน้่นลี่

เมืองเซินเจิ้น ภาษาจีนกลางเรียกว่า เซินเจิ้นชื้อ (深圳市)

เมืองจูไห่ ภาษาจีนกลางเรียกว่า จูไห่ชื้อ (珠海市)

เมืองซีอาน ภาษาจีนกลางเรียกว่า ซีอานชื้อ (西安市)

(๒) เรื่อง เท่ยว้จิ้น

เมืองเจิงตู ภาษาจีนกลางเรียกว่า เจิงตูชื้อ (成都市)

(๓) เรื่อง เรื่องจริงจากจีน

เมืองหังโจว ภาษาจีนกลางเรียกว่า หังโจวชื้อ (杭州市)

(๔) เรื่อง ลอยไปในก้งตั้ง

เมืองซูโจว ภาษาจีนกลางเรียกว่า ซูโจวชื้อ (苏州市)

(๕) เรื่อง ฉีกเส้นทางเมืองจิ้น

เมืองต้าเหลียน ภาษาจีนกลางเรียกว่า ต้าเหลียนชื้อ (大连市)

เมืองชิงเต่า ภาษาจีนกลางเรียกว่า ชิงเต่าชื้อ (青岛市)

(๖) เรื่อง ยี้มจิ้น

เมืองก้วยหลิน ภาษาจีนกลางเรียกว่า ก้วยหลินชื้อ (桂林市)

๔.๓.๓ การเรียกชื่อเมืองโดยใช้ภาษาไทยผสมกับภาษาจีนกลาง

การเรียกชื่อเมือง โดยใช้ภาษาไทยผสมกับภาษาจีนกลาง เป็นชื่อที่คนไทยเรียกชื่อเมืองที่ออกเสียงได้ดี และเคยชินกับชื่อตามที่ใช้กันในสังคมไทย ในขณะเดียวกันก็มีการใช้ชื่อที่เป็นภาษาจีนกลาง เพื่อให้คนอ่านได้รู้จักคำภาษาจีนที่ถูกต้องตามที่ใช้เรียกชื่อในประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ดังนี้

เรื่อง ถนนหมื่นลี

เมืองกว่างโจว ภาษาจีนกลางเรียกว่า กว่างโจวชื่อ (广州市)

เรื่อง เรื่องจริงจากจีน

เมืองกว่างโจว ภาษาจีนกลางเรียกว่า กว่างโจวชื่อ (广州市)

สรุปได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวนิยมเรียกชื่อเมืองเป็นภาษาจีนกลาง เพื่อให้ผู้อ่านมีความรู้ที่ถูกต้อง และผู้อ่านจะได้คุ้นเคยกับภาษาจีนกลาง สามารถใช้ในการศึกษาค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับชื่อเรื่องของประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อไป

๔.๔ การใช้คำทับศัพท์

คำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศเป็นการรับเอาถ้อยคำของภาษาชนชาติหนึ่งมาใช้ในภาษาชนชาติหนึ่งโดยวิธีถ่ายเสียงและถอดอักษร การใช้คำทับศัพท์แบบนี้สามารถทำให้ผู้อ่านอ่านออกเสียงได้ใกล้เคียงและจะเข้าใจภาษาต่างประเทศมากขึ้น ดังปรากฏในสารคดีเรื่องต่าง ๆ ดังนี้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิศดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงสภาพเมืองเซี่ยงไฮ้ ดังความว่า

การค้าและอุตสาหกรรมออกจากกัน ทำให้เซี่ยงไฮ้เป็นเมืองที่น่าอยู่อาศัยมาก ผิดกับ กทม. ซึ่งใช้หลัก “มิกซิ่ง” ผสมปนเปกันหมดไปหมด ที่วิเศษที่สุดก็คือในเซี่ยงไฮ้ไม่มีรถจักรยานยนต์วิ่งซี้ซั่ว ซอกแซก แผลเสียงรบกวนโสตประสาทของชาวบ้าน ไม่มีกองทัพมอเตอร์ไซค์เป็นร้อย ๆ

(ย่ำแดนมังกร ภาคพิศดาร. ๒๕๔๘ : ๔๒)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า นอกจากผู้เขียนใช้ภาษาคำทับศัพท์จีนแท้ ๆ คือ ซี้ซั่ว และใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น คำว่า “มิกซิ่ง” (mixing) และ “มอเตอร์ไซค์” (motorcycle) เป็นคำที่คนไทยใช้กันแพร่หลายจนเข้าใจแล้ว

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน เมื่อผู้เขียนวิภา อุดมพันธ์ ได้กล่าวเกี่ยวกับความประทับใจด้านผู้คน-นิสัย คือ การกินอาหารฟุ่มเฟือยไม่รู้จักเสียดายอาหาร ดังความว่า

ครั้งหนึ่งเราเข้าไปนั่งโต๊ะแทนหนุ่มสาวคู่หนึ่งที่เพิ่งลุกออกไปเห็นอาหารที่เหลือทิ้งไว้แล้วแสนเสียดาย และรู้สึกเสียดายยิ่งขึ้น เมื่อเด็กเสิร์ฟที่มาช่วยเคลียร์โต๊ะ เอาอาหารที่ยังดี ๆ อยู่เหล่านั้นเทโครมรวมกัน กลายเป็นขยะไร้ค่าไปทันที

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๑๓๗)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้ภาษาโดยใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น คำว่า “เสิร์ฟ” (service) และ เคลียร์ (clear) คำศัพท์นี้ผู้อ่านจะเข้าใจเพราะใช้ในชีวิตประจำวัน สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกังต้ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงอาการหิวข้าวของตนเอง จึงสังเกตร้านอาหารที่ตั้งริมถนนสถานีรถไฟนั้น ๆ ดังความว่า

พอรถไฟเข้าจอดที่น่านกิง ผมจึงถลาหาเจ็ดยูนุ่ยที่สวมแว่นกลม ๆ อันเป็นยี่ห้อเซนสโตรของร้านเกี่ยวกับถ้วยเต๋ยวเส้นใสหน้าสถานีทันที ร้านฟาสต์ฟู้ด ครองใจคนทั้งโลกก็มีตั้งขนานบเจี๊จ้งซ้ายขวา

(ลอยไปในกังต้ง. ๒๕๕๑ : ๗๘)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้ภาษาโดยใช้คำทับศัพท์ทั้งภาษาจีนคือ เจ็ยยี่ห้อเกี่ยวกับ ถ้วยเต๋ยว แล้วยังใช้ภาษาอังกฤษ คือ คำว่า “ฟาสต์ฟู้ด” (fast food) และชื่อร้าน เซนสโตร (chain store) คำศัพท์แบบนี้สามารถทำให้ผู้อ่านได้เห็นภาพอาคาร “สวรรค์ใต้ดิน” เป็นแหล่งอาหารที่คนไทยรับประทานเป็นประจำในประเทศไทย

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ถนนหมื่นลี่ เมื่อผู้เขียนเรวัต อริยกุลชัย ไปยังนครฮ่องกง ซึ่งมีสถานที่พักแหล่งหนึ่งที่ชื่อ “Mirador Mansion” ผู้เขียนได้ให้คำบรรยายเกี่ยวกับลักษณะของสถานที่นี้ ดังความว่า

“Mirador Mansion” อันเป็นแมนชั่น (เก็อบ) หูจกกลางเมืองฮ่องกง ... แต่ละชั้นจะมีห้องพักให้เช่าในลักษณะเกสต์เฮาส์สำหรับคนต่างถิ่น ที่ดูแล้วไม่ต่างอะไรจาก “แฟลต” คี ๆ นี้เอง

(ถนนหมื่นลี่. ๒๕๕๑ : ๓๑)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า ผู้เขียนใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เช่น คำว่า แมนชั่น (mansion) เกสต์เฮาส์ (guesthouse) และแฟลต (flat) คำเหล่านี้ผู้อ่านใช้เรียกชื่อสถานที่พักที่มีลักษณะแตกต่างตามลักษณะของที่พักและผู้เข้าพักที่เป็นชาวต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน เมื่อผู้เขียนวิภา อุดมฉันทน์ ไปยังเมืองกวางโจว ได้ใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนกลางและคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ เพื่ออธิบายความหมายของ “กั๊นปู้” ดังความว่า

ในอดีตกัณฑ์หมายถึงเจ้าหน้าที่ทุกระดับที่ทำงานให้กับพรรคคอมมิวนิสต์จีน ต่อมาเมื่อพรรคคอมมิวนิสต์จีนยึดอำนาจรัฐ และได้ตั้งรัฐบาลในปี ๑๙๔๙ กัณฑ์ก็รวมหมายถึงทั้งผู้ปฏิบัติงานของพรรคฯ และเจ้าหน้าที่รัฐบาลด้วย

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๔๑)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า ผู้เขียนใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนกลางคือ กัณฑ์ (干部) และคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ คอมมิวนิสต์ (communist) ผู้อ่านจะเข้าใจเรื่องราวและความหมายของ “กัณฑ์” ซึ่งเป็นเจ้าหน้าที่ทุกระดับที่ทำงานให้กับพรรคคอมมิวนิสต์จีนและเป็นตามลักษณะการปกครองของจีน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ยี่มิงจิน ผู้เขียนสุเมธ แสงนันทนวล ได้กล่าวถึงสภาพบ้านเมืองของเมืองกุ้ยหลิน ดังความว่า

เมืองกุ้ยหลิน เป็นเมืองสุขสงบ เงียบ ๆ ยามราตรีไม่มีรถสัญจรไปมามากนัก ถนนบางสาย มีเด็กวัยร่นทั้งหญิงและชายออกมาวิ่งเล่น โดยใช้รองเท้าสเก็ต บางกลุ่ม โดยเฉพาะวัยร่นชาย นั่งจิบเบียร์และน้ำชาคุยกันไม่คั้งนัก อยู่บนฟุตบาท โดยใช้โต๊ะเก้าอี้แบบเตี้ย ๆ

(ยี่มิงจิน. ๒๕๕๑ : ๑๖)

ผู้เขียนสุเมธ แสงนันทนวล ได้ใช้ภาษาทางการ อธิบายสภาพความเป็นอยู่ในเมืองกุ้ยหลิน โดยใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ สเก็ต (skate) ฟุตบาท (footpath) เบียร์ (bear) และใช้คำศัพท์ปะปนอยู่ด้วย เช่น ยามราตรี รถสัญจร ถนนบางสาย การใช้คำลักษณะนี้ช่วยให้การเล่าเรื่องมีสีสันเห็นภาพได้ชัดเจน และทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้ชัดเจน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมฉันท ได้บรรยายเกี่ยวกับอาหารกินประเภทหนึ่งชื่อ “ผลไม้หลานโจว” ดังความว่า

กล้วยหอม แคนตาลูป องุ่นแดง/เขียว แอปเปิ้ล แดงโม สาลี่ ฯลฯ ผลไม้ที่เป็นที่เด็ดของหลานโจวนั้นก็คือ แคนตาลูปพันธุ์ต่าง ๆ ที่ทั้งหอม ทั้งหวาน และชุ่มคอ ผลไม้เหล่านี้ โดยเฉพาะผลไม้จำพวกเมลอน (แดงโม แคนตาลูป) นอกจากจะเป็นอาหารรองท้องแล้ว ยังถือเป็นแหล่งน้ำที่สร้างความชุ่มชื้นให้เวลารับประทาน โดยไม่จำเป็นต้องคั้นน้ำชนิดอื่น ๆ กล้วยปากตามเลย

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๑๕๕)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า ผู้เขียนใช้ภาษาโดยใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษเป็นชื่อผลไม้ เช่น คำว่า แคนตาลูป (cantaloupe) เมลอน (melon) แอปเปิ้ล (apple) ซึ่งผู้อ่านได้รับประทานผลไม้ต่างชนิดเหล่านี้อยู่เสมอ

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ย่ำแดนมังกร ภาคพิศดาร ผู้เขียนได้กล่าวถึงการก่อสร้าง และสภาพของอาคาร “สวรรค์ใต้ดิน” ดังความว่า

ที่น่าขบปั้งที่สุดในโลก เพราะในเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๖ ได้เริ่ม โครงการสร้างศูนย์การค้าใต้ดิน ๓ ชั้น ชื่อ “เลียงเจียง” ในพื้นที่ ๔.๐๒ ตร.กม. ก็ ขนาดสนามฟุตบอล ๖๐๐ สนามรวมกัน ชั้นแรกลึก ๓-๑๐ เมตร เป็นแหล่ง สาธารณูปโภค ประเภทไฟฟ้าและประปาที่จอดรถ ทางเท้า ศูนย์การค้าขนาดยักษ์ จุจดมวิว

(ย่ำแดนมังกร ภาคพิศดาร. ๒๕๔๘ : ๑๒๐-๑๒๑)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ คำว่า ซอปปิง (shopping) และ วิว (views) ฟุตบอล (football) ผู้อ่านจะเข้าใจและได้เห็นภาพอาคาร “สวรรค์ใต้ดิน” เป็นแหล่ง ซื่อของที่น่าสนใจ

นอกจากนี้ สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกึ่งตั้ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงการจัดวางสิ่งของ ของบ้านหลูซัน ดังความว่า

ภายในบ้านหลูซันมีแผนภูมิแสดงสายใยวงศาอาณาเขตของตระกูลโจว อันเป็นแซ่ของเขา ส่วนหลูซันเป็นนามปากกา นอกจากนี้ยังมีการจัดแสดงผลงาน วรรณกรรมชิ้นเด่น ๆ และที่คมเข้มคือรูปประกอบที่เป็นภาพพิมพ์ไม้ฝีมือ ศิลปินผู้คัดลอกจาก เมืองซูโจวที่โคดเค้นยื่นอยู่แถวหน้าของยุคนี้ นามว่า “จ้าวเหยียนเนียน” แขนงแสดงอยู่เต็มถึงสองห้อง

(ลอยไปในกึ่งตั้ง. ๒๕๕๑ : ๓๖)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า นอกจากผู้เขียนใช้คำทับศัพท์ชื่อกี และชื่อเมือง ตามเสียงภาษาจีนแล้ว ยังใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ คำว่า “วีวู้ดคัท” (woodcut) ซึ่งเป็นศิลปิน แกะสลักไม้นั่นเอง

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง Unseen China : นึกเส้นทางเมืองจีน ผู้เขียนได้กล่าวถึง ลักษณะภายนอกและการตกแต่งภายในของห้องพักที่ชื่อ “จอยน์ อัส พลาซ่า” ในเมืองฮาร์บิน ดังความว่า

โรงแรมที่พักที่เมืองฮาร์บินชื่อ จอยน์ อัส พลาซ่า (Join Us Plaza) เป็นโรงแรมใหม่โก้หรูสมระดับ ๔ ดาว มีแกรนด์เปียโนสีขาววางกลางล็อบบี้ ห้องพักสะอาด มีของฟุ่มเฟือยในห้องน้ำครบ เตียงนอนสะอาด อบอุ่น ม่าน และ ผ้าปูเก้าอี้เนื้อดีสีโก้ มีหม้อต้มน้ำไฟฟ้า และชองชาจีนหลายชนิด มีผู้เย็น และ บาร์เล็ก ๆ มีขวดเหล้าเล็ก ๆ ให้ผสมคืออกเทลได้หลายชนิด (จ่ายเพิ่มพิเศษ)

(Unseen China : นึกเส้นทางเมืองจีน. ๒๕๕๐ : ๒๖)

จากตัวอย่างข้างต้นเห็นว่า ผู้เขียนใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษหลายคำ คือ ล็อบบี้ (Lobby) บาร์ (Bar) ค็อกเทล (Cocktail) แกรนด์เปียโน (Grand piano) คำเหล่านี้ผู้อ่านจะเข้าใจความหมาย และเห็นสภาพสถานที่พักแหล่งหนึ่งที่ชื่อ “จอยน์ อัส พลาซ่า” (Join Us Plaza) ที่น่าอยู่ในเมืองฮาร์บิน

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมฉันทน์ ได้ให้คำบรรยายเกี่ยวกับเอกลักษณ์หรือสินค้าที่ระลึกของเมือง “เซียงไฮ้” ดังความว่า

อุตสาหกรรมที่เป็นหลักของเซียงไฮ้ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมหนัก เช่น รถยนต์ เหล็กกล้า อุปกรณ์โทรคมนาคม อุปกรณ์ผลิตพลังงาน ปิโตรเคมี จำได้ว่าในสมัยก่อนรถยนต์ยี่ห้อ “เซียงไฮ้” เป็นรถยนต์ยี่ห้อเดียวที่ใช้กันในประเทศจีน อีกยี่ห้อหนึ่งชื่อ “หงฉี” แปลว่า “ธงแดง” เป็นรถไฮคลาส ใช้ในหมู่ผู้นำ และใช้รับรองแขกต่างประเทศ แต่เข้าใจว่า “หงฉี” ก็ผลิตจากเซียงไฮ้เหมือนกัน

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๑๒๓)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนและคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ คำว่า “ไฮคลาส” (high class) และผู้อ่านจะได้เห็นภาพรถยนต์ยี่ห้อ “หงฉี” (红旗) เป็นรถที่ผลิตในเซียงไฮ้

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง ลอยไปในกังตั๋ง ผู้เขียนได้กล่าวถึงโรงเรียนเอกชน ซานเว่ยของหลู่ซัน ดังความว่า

ถ้าใครไปตั้งสโลแกนให้สำนักซานเว่ยของแกอย่าง โรงเรียนบ้านเรา สมัยนี้ คงเข้าทำนอง “ซานเว่ย วิชาล้า คุณธรรมเด่น” ไม่นี่แถวนี่เท่าไร

(ลอยไปในกังตั๋ง. ๒๕๕๑ : ๓๖)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้คำทับศัพท์ภาษาจีนและคำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ คำว่า “สโลแกน” (slogan) หรือคำขวัญ ทำให้สำนักซานเว่ยของหลู่ซัน (鲁迅的三味书屋) เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจมากยิ่งขึ้น

สารคดีท่องเที่ยวเรื่อง เรื่องจริงจากจีน ผู้เขียนวิภา อุดมฉันทน์ ได้ให้คำบรรยายเกี่ยวกับความรู้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ด้านสภาพบ้านเมืองของหางโจว ดังความว่า

จุดที่ถูกจับเป็นจุดที่ซุลมุน่วนวายที่สุด เพราะเป็นย่านช้อปปิ้งใหญ่ของหางโจว มีห้างสรรพสินค้าตั้งอยู่หลายแห่ง บนฟุตบาทยังมีแผงขายของวางเต็มไปหมด เครื่องไฟฟ้า LG ตู้เย็น เครื่องซักผ้า เครื่องปรับอากาศ ฯลฯ

(เรื่องจริงจากจีน. ๒๕๔๘ : ๒๔๕)

จากข้อความข้างต้นจะเห็นว่าผู้เขียนใช้ภาษาโดยใช้คำทับศัพท์ภาษาอังกฤษ คือ คำว่า ช้อปปิ้ง (shopping) ฟุตบาท (footpath) ผู้อ่านจะได้เห็นสภาพบ้านเมืองของหางโจวเป็นแหล่งช้อปปิ้ง

ที่มีร้านค้าอยู่บนทางเท้าเต็มไปหมด

ตัวอย่างสารคดีตามที่ยกมาจะเห็นว่ามีการใช้คำทับศัพท์ที่สร้างสรรคในการอ่าน ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความบันเทิงใจจากการอ่านได้เป็นอย่างดี โดยเป็นคำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ มีทั้งภาษาจีนแต้จิ๋ว ภาษาจีนกลาง และภาษาอังกฤษ แสดงให้เห็นว่าคนไทยมีการติดต่อและมีความสัมพันธ์กับชาวต่างชาติ จึงรับภาษามาปะปนกับภาษาไทย ซึ่งวิธีการหนึ่ง คือการทับศัพท์ด้วยการถอดเสียงและเขียนเป็นภาษาไทย ทำให้การสื่อสารเข้าใจได้ชัดเจน

สรุปได้ว่าผู้เขียนสารคดีท่องเที่ยวมีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการใช้ภาษา แต่ละคนได้ใช้ภาษาถูกต้องตามแบบแผน ใช้คำ โวหาร และระดับคำอย่างเหมาะสม นอกจากนี้ ยังแสดงได้เห็นว่าผู้เขียนมีการเรียกชื่อเมืองล้วนสร้างความโดดเด่น และการใช้คำทับศัพท์ที่สร้างสรรคในการอ่าน ทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้และความบันเทิงใจจากการอ่านสารคดีในช่วงเวลานี้ได้เป็นอย่างดี

